ኢት-ኢኮኖሚ ET-ECONOMY

የፌዴራልና የክልል መንግስታት የቢዝነስ ኢምፓየር በኢትዬጵያ

ፀ/ት ፂዬን ዘማርያም

የፌዴራል መንግስትና የክልላዊ መንግስቶች የንግድ ኢንተርፕራይዝ (Federal state and Regional states-owned enterprise (FRSOE)

የኢትዬጵያ ኢኮኖሚ በሦስት ትልልቅ የቢዝነስ ሞኖፖሊዎች ቁጥጥር ስር ይገኛል፡፡

{I}**የክልላዊ መንግስቶች የንግድ ኢንተርፕራይዝ** (Regional state-owned enterprise (SOE) sector)

የህወሓት ፓርቲ የንግድ ድርጅቶች ትግራይ እንዶንምንት(ትእምት)፣የኢህአዴግ ፓርቲዎች፣የንግድ ድርጅቶችና ክልላዊ የልማት ድርጅቶች(Regional development organizations and endowment-owned businesses)

{II} **የፌዴራል መንግስት ዘርፍ የንግድ ኢንተርፕራይዝ** (Federal state-owned enterprise (SOE) sector)

{III} **የግሉ ዘርፍ የንግድ ኢንተርፕራይዝ** (Private sector)

{I} የክልላዊ መንግስቶች የንግድ ኢንተርፕራይዝ (Regional state-owned enterprise (SOE) sector)

የህወሓት ፓርቲ የንግድ ድርጅቶች ትግራይ እንዶንምንት (ትእምት) The Endowment Fund For The Rehabilitation of Tigrai (EFFORT)

አንደኛው በህወሃት የፖለቲካ ድርጅት የሃብት ቁጥጥር ስር የሚገኘው (ትእምት) የሚባል የንግድ ድርጅት በ1987 ሲሆን የዚህም የሃብት ምንጭ ህወሃት በሽፍትነት ለአስራ ሰባት ዓመታት ከኢትዬጵያ ህዝብ የዘረፈው ሃብት ነው፡፡ ኢፈርት ሁለት ክንፎች አሉት አንደኛው ክንፉ የኢንቨስትመንት መዓከል ሲሆን ሁለተኛው ክንፉ ደግሞ በጎአድራጎት ማዕከል ናቸው፡፡ የኢፈርት የኢንቨስትመንት መዓከል በ14 የተለያዩ ካንፓኒዎች የተደራጅ ናቸው፡፡በኢፈርት ሙሉ ውክልናና ኃላፊነት ተሰጥቶቸው ካንፓኒዎቹን የሚያስተዳድሩትና የሚመሩት ሼር ሆልደርስ ናቸው፡፡ የኢንቨስትመንት መዓከሉ ሁሉን ዓቀፍ ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ እድገት (socioeconomic development) ሊያመጡ የሚችሉ በአስተዳደር ቴክኒክና በዘመናዊ ቴክኖሎጂ የሚጠቀሙ ምጡቅና ቅልጡፍ ሠራተኖች ማስማራቱን ይገልፃል፡፡

የህዝባዊ ወያነ ሓርነት ትግራይ (ህወሓት) የኢኮኖሚ ምሶሶ የሆነው ኢፈርት የቢዝነስ ኢምፓየር በኢትዬጵያ የግሉን ዘርፍ ባለኃብት በመቀናቀንና ሥራዎችን በመንጠቅ የሃገሪቱን ኃብት በሞኖፖል የሚቆጣጠር የህቡዕ ወይም ሚስጥራዊ ስውር ድርጁት ነው፡፡ የኢፈርት መሠረቱ የተጣለው በ1978 አ.ም ማሕበረ ረድኤት ትግራይ(ማረት) (Relief Society of Tigrai (REST) የህወሃት የገንዘብ ጃንጥላ፣ ሆኖ እንደ በጎአድራጎት ድርጅት በተቆቆመበት ግዜ ነበር፡፡ ምንም እንኮን ማሕበረ ረድኤት ትግራይ የጎአድራጎት ድርጅት ቢሆንም ቅሉ የሚመራው በህዝባዊ ወያነ ሓርነት ትግራይ ማእከላዊ ኮሚቴ ነበር፡፡ በተለይ በርሃቡ ዘመን ከዓለም አቀፍ ኮሚኒቲውና ከውጭ ዲያስፖራ የሚጎርፍልትን የገንዘብ ድጋፍ ህወሓት የደርግን ወታደራዊ አገዛዝ ለመደምሰስ ትልቅ አስተዋፅዖ አድርጎለታል፡፡
የህዝባዊ ወያነ ሓርነት ትግራይ በ1991እኤአ በትረ ስልጣኑን ከደርግ እንደተረከበ ማረት በእርዳታና መልሶ ማቆቆም ማስተባበሪያ ኮሚሽን በበጎ አድራጎት ድርጅት("NGO") ስም ተመዝግቦ የህወሓት መንግስት የገንዘብ ድጋፍ በጡጦ እየተጋተ ከአፍሪካ አህጉር ውስጥ በኃብት ትልቁ ኤንጂኦ ለመሆን በቃ፡፡ በ1995 እኤአ ህወሓት ለማረት ብረት መዝጊያና ጠንካራ አጋር ድርጅት መሠረተለት፣ትግራይ እንዶንመንት (EFFORT), የተቆቆመበት የኢንቨስትመንት የቢዝነስ ዶሴ ኢፈርት በሁለት ነጥብ ሰባት (2.7) ቢልዩን ብር መሆኑን ገልፆ በማግስቱ አንድ ቢሊዩን ዩኤስ ዶላር መሆኑ ተገልፆል፡፡
ገብሩ አስራት የትግራይ ክልላዊ መንግስት ፕሬዜዳንት በመሆን ከ1991 እስከ 2001 እኤአ የህወሓት ማዕከላዊ ኮሚቴና ፖሊት ቢሮ እና የኢህአዴግ ስራ አስፈፃሚ በመሆን ስርአቱን አገልግለዋል፡፡ የትግራይ ፕሬዜዳንት ሆነው ለአስር ዓመታት በነበሩ ግዜ ለክልሉ ያከናወኖቸው ዋና ዋና ሥራዎች መኃል ውስጥ የሚከተሉት ይገኛሉ፡፡ በኢፈርት ስር የተመሰረቱ፣ በ1990እኤአ የመሶቦ ሲሚንቶ ፋብሪካ፣መስፍን ኢንደስትሪያል ኢንጅነሪንግ፣አዲግራት መድሃኒት ፋብሪካ እና አልሜዳ የጨርቃ ጨርቅ ፋብሪካ በእሳቸው አስተዳደር የተገነቡ ናቸው፡፡ እንዲሁም፣ አሉላ አባ ነጋ ዓለም አቀፍ የአይሮፕላን ማረፍያና፣ በክልሉ ውስጥ ብዙ መንገዶች አሠርተዋል፡፡ በ1993 የመቐሌ ቢዝነስ ኮሌጅ እና የመቐሌ ዩኒቨርሲቲ ኮሌጅ በኃላም በ2000እኤአ መቐሌ ዩኒቨርሲቲና የመቐሌ ኢንስቲቲዩት ቴክኖሎጂ እንዲሁም የግል ዩኒቨርሲቲዎች ተቆቁመዋል፡፡በኢትጵያ ውስጥ ሁለተኛ የሆነው፣በትግራይ ክልል ውስጥ የተመሠረተው አይደር ሪፈራል ሆስፒታልና የመቐሌ ዩኒቨርሲቲ የጤና ሳይንስ ኮሌጅ በመሆን ያገለግላል፣ሆስፒታሉ 500 አልጋዎች ሲኖሩት 45 ስፔሻሊስት ዶክተሮች አሉት፡፡ በክልሉ ሌሎች መለስተኛ ስድስት ሆስፒታሎች ተሠርተዋል፡፡በማጠቃለያ በኢፈርት የተቆቆመው ድምፂ ወያነ ራዲዬ ስርጭቱን በትግራይ ክልላዊ መንግስት በማሰራጨት ለትግራይ ህዝብን ከሌላው የኢትዬጵያ ህዝብ ነጥለው እንዳስተዳደሩ በአጋዛዝ ዘመናቸው ከሌሎች ክልሎች መጥተው ትግራይ ውስጥ ተመድበው ይሰሩ የነበረ የመንግስት ሠራተኞች፣ መምህራን ከትግራይ ክልል እንዲወጡ አስደርገዋል፡፡ የትግራይ ክልል ከወሎ፣ ከአፋር፣ ከጎንደር ጉታ ገጠም መሬቶች ወደ ትግራይ እንዲከለሉ አድርገዋል፡፡ በክልሉ በእሳቸው ዘመን ምንም ዓይነት ነፃ ጋዜጣ አይገባም ነበር፡፡ የኢህአፓ አመራሮች በትግራይ እስር ቤቶች ታስረው፣ ተገርፈውና በጥይት ተደብድበው የሞቱት በእሳቸው አገዛዝ ስርዓት ነበር፡፡ ለህወሓት ሚስጥሩን ደብቀው ከ23 ዓመታት በኃላ በመፃሃፋ ሲገልፁ እሳቸው፣ ህወሓትና የህወሓት አንጃ አንድ ቀን በዚህ ወንጀላቸው እንደ ደርግ ለፍርድ መቅረባቸው አይቀርም!!! ያለፍርድ የተገደሉ የኢህአፓ ሠማዕትት የእናንተ በደም የታጠበ እጅ ከደርግ በምን ትለያላችሁ!!! ህወሓት የኢህአፓን ልጆች የኢህአሠን ሠራዊት በግፍ መግደላችሁ ሳያንሳችሁ ስልጣንም ይዛችሁ ያለፍርድ ዳግም ገደላችሁ!!! ለዚህ ምንም ይቅርታ አይኖረውም፡፡ ይሉኝታ የሌላችሁ የሥልጣን ጥመኞች፣ባወጣችሁት ህገ መንግስት ያለፍርድ ገደላ ፍርዱ ምን እንደሆነ አንብቡት፡፡አቤት! እንደ እባብ አፈር እየላሳችሁ መነሳት ስትችሉበት!!! እናንተ ቀሪ ህይወታችሁን ንስሃ ገብታችሁ ደብረ ዳሞ ብታሳልፉ ምን

አለ!!! አረ ስለ አብነ አረጋይ!!! ደርግ ሰዎች ረሽኖ በሬዲዩ የፍየል ወጠጤ አሰምቶ ስማቸውን በሬዲዩ በመጥራት ለቤተሰቦቻቸው ያረዳ ነበር!!! አንተም የእኛን ልጆች መረሸን በመፅሃፍህ አረዳህን፣ ወላድ ይፍረድብህ!!!በአንተ ልጅ ቢደርስና በዚህ መልክ የልጅህን ሞት ብትረዳ ምን ይሰማሃል። ይሄ ኢትዩጵያዊም ባህል አይደለም!!! በእነሱ ደም የተፃ መፅሃፍህ ብዙ ቀርሽ አወጣልህ!!! ሠማዕቱ ብዙ ኢትዩጵያዊ ደም መላሾች አላቸው፣ ህወሃትን የኢትዩጵያ ህዝብ አያምንም!!! የግዜ ጉዳይ እንጂ እናንተ ጠብም የላችሁ! አንድም፣ሁለትም፣ሦስትም ናችሁ!!! ተውኑ... አረ! ተውኑ ዘመናችሁ ሳያልቅባችሁ!!!
ገብሩ አስራት የትግራይ ክልላዊ መንግስት ፕሬዜዳንት ለ10 ዓመታት በነበሩበት፣ የፓርቲ ኃብት የሆኑ ጥገኛ ኢንተርፕራይዞች እንደ ኢፈርት ያሉ ያለ ጨረታ የመንግስት ፕሮጀክቶች ሥራ ይሠጣቸዋል፣ከባንክ የፈለጉትን ካፒታል ገንዘብ ያገኛሉ፣የመሠረተ ልማትና የአስተዳደር አገልግሎቶች፣የግብር እፎይታና ምህረት እንዲሁም ሌሎች የፖለቲካ ጥቅማ ጥቅሞች ድጋፍ ያገኛሉ። የኢኮኖሚ ዘርፎች፣ ዋነኛ የገንዘብ ምንጭ የሆኑ በግብርና፣በኢንደስትሪ፣በባንክ፣በማዕድን፣በኢንፖርትና ኤክስፖርት፣ በትራንስፖርት፣ በግንባታ ሥራዎች፣በኢንሹራንስና በመገናኛ ዘርፎች በፕራይቨታይዜሽን ኤጀንሲ በኩል ለእነዚህ የፓርቲ የመንግስት ጥገኛ መኸርገር ድርጁቶች እንዲሰጡ ተደርጎል። በቅርቡ ለራያ ቢራ ፍብሪካ ለጀነራል ፃድቃን ገብረትንሳኤ የኢትጵያ ንግድ ባንክ 960 ሚሊዩን ብር ብድር ሲፈቀድ እውን በስብሃትና ፃድቃን የጦር አበጋዞች ቡድን ፀብ አለን!!! ፍርዱን ለመከራ ገፈት ቀመሹ ለኢትዩጵያና የትግራይ ህዝብ እንተዋለን።

በ1995 እኤአ በህወሓት የተመሠረተው ትግራይ እንዶንመንት (ትእምት) የተቆቆመበት የኢንቨስትመንት የቢዝነስ ዶሴ ኢፈርት የተቆቆመበት የተከፈለበት ካፒታል በሁለት ነጥብ ሰባት (2.7) ቢልዩን ብር መሆኑን ተገልፆ በማግስቱ አንድ ቢሊዩን ዩኤስ ዶላር መሆኑን አበሰሩ።ኢፈርት ድርጅት በተለያ ግዜ የመሩት ጀነራል ማኔጀሮች (CEOs of EFFORT)

1- **ስዩ አብርሃ** Seeye Abraha, who left TPLF & EFFORT in 2001,
2- **ስብሃት ነጋ** Sebhat Nega, still a heavy weight in TPLF and CEO of EFFORT until 2008(?), and
3- **አባዲ ዘሙ** Abadi Zemu, former Ethiopian Ambassador to Sudan and CEO of EFFORT until 2012.
4- **ጌታቸው በላይ** (EFFORT is centrally managed by the Chief Executive Office, former Minister of Revenue, Getachew Belay.)
5- **አዜብ መስፍን** Azeb Mesfin, CEO of EFFORT until 2012-2014. እንደሆኑ ይታወቃል።

የህወሓት ፓርቲና ቢዝነስ (የንግድ ሥራ) እጅና ጎንት በመሆን የግሉን ዘርፍ ደፈጠጡት።በህወሓት መንግስት የቢዝነስና ፖለቲካ ግንኙነቶች ከ1990 እኤአ ጀምሮ በኢትዩጵያ ኢኮኖሚ ውስጥ ከህወሓት/ኢህአዴግ ፓርቲዎች የተወረሱ ኃብቶች ኢፈርት በትግራይ፣ ጥረት በአማራ፣ ቱምሳ በኦሮሚያና ወንዶ በደቡብ ክልሎች ውስጥ እየተንሰራፉ መጡ።

የማኑፋክአሪንግ ዘርፍ (Manufacturing Sector)

(1) **ሼባ የቆዳ ኢንደስትሪ** (Sheba Leather Industry) በ1993 እኤአ የተቆቆመው፣ ከመቀሌ ከተማ 45 ኪሌ ሜትር ርቀት ላይ በምትገኘው ውቅሮ ከተማ ውስጥ ያለ ፋብሪካ ነው። ፋብሪካው የተከፈለ ካፒታል(paid up capital) አስር ሚሊዩን ዩኤስ ዶላር የተቆቆመ ሲሆን ለ670 ሠራተኞች የስራ እድል ፈጥሮል። ሼባ የቆዳ ኢንደስትሪ የበግና የፍየል ጥሬ ቆዳዎች በፋብሪካ አልፍቶና አዘጋጅቶ በመሸጥ ሥራም ላይ ተሠማርቶል። ሼባ የቆዳ ኢንደስትሪ ሁለት የምርት የማምረቻ ፋብሪካ ክፍሎች ሲኖሩት አንደኛው የጫማ ፋብሪካ ሲሆን ሁለተኛው የቆዳ ፋብሪካ ናቸው። የጫማ ፋብሪካ 1000 ጥንድ ጫማዎች በአንድ ፈረቃ ማምረት ይችላል።የጫማዎች ዓይነቶች የወንድና የሴት ጫማዎች፣ዘመናዊ ጫማዎችና ሰንደል ጫማ ይገኙበታል። የቆዳ ፋብሪካ ደግሞ 40000 ፊት ያለቀለት ቆዳ በሂደት አዘጋጅቶ ያቀርባል። የፋብሪካው ምርቶቹን የሚልክባቸው ሃገራቶች፣ በደቡብ ምሥራቅ ኤሽያ፣ምዕራብ አውሮፓና ሰሜን አውሮፓ ናቸው። ፋብሪካው ከውጭ ንግድ አጠቃላይ ትርፉ ከ10 እስከ 50 ሚሊዩን ዶለር ገቢ እንደአገኘ ከድረ-ገፁ መረዳት ይቻላል።የፋብሪካው ጀነራል ማኔጀር ገብረሚካኤል አረጋዊ ይባላሉ።
በኢትጵያ ሃያ ሁለት የቆዳና የቆዳ ውጤቶች ፋብሪካዎችና በአዲስ አበባ፣ በኦሮሚያና አማራ ክልሎች ይገኛሉ። የግሉ ዘርፍ በሚደርስበት አድሎና ጫና የተነሳ ከነፃው የገበያ ውድድር አለመኖር የተነሳ ብዙዎቹ ለኪሳራ ተዳርገዋል። በአጠቃላይም በኢትጵያ 8000 ሠራተኞች በቆዳ ኢንደስትሪዎቹ ውስጥ ተቀጥረው ይሠራሉ። (Sutton and Kellow, 2010: 97). EFFORT’s Sheba Leathers, the only tannery in Tigray, started production in 2004, with a reported investment of ETB94million, and by 2006 had a skins processing capacity of around 4-5% of the national total, although this has apparently risen significantly since. An ETB300million expansion programme is ongoing, and the company aims to produce branded footwear and gloves with 70% going to the international market by 2020. Finished leather products currently account for only 15% of Ethiopia’s export earnings from the sector, and the government has put a series of taxes to discourage the export of unfinished hides and skins (Sutton and Kellow, 2010: 99). The company based in Wukro, north of Mekelle, employs 410 people.

(2) **መስፍን ኢንደስትሪያል ኢንጅነሪንግ** (Mesfin Industrial Engineering)

በኢፈርት የተቆቆመው፣መስፍን ኢንደስትሪያል ኢንጅነሪንግ በመቐሌ ከተማ በ1992 ዓ.ም በሰባት ሚሊዩን ብር ካፒታልና በ30 ሠራተኞች እንደተመሠረተ ይታወቃል፡፡ካንፓኒው በመቐሌ በ120000 ሽህ ሜትር ስኮየር ቦታ ላይ በ35000 ሜትር ስኮየር ቦታ ላይ የተገነባው ማኒፋክቸሪንግ ፋብሪካ ሲሆን በአዲስ አበባም 25 ኪሎ ሜትር ርቀት ላይ በገላን ተመሳሳይ ቅርንጫፍ ፋብሪካ አለው ፡፡ በአሁኑ ግዜ ካንፓኒው 300 ሚሊዩን ብር ወይም 17.9 ሚሊዩን ዩኤስ ዶላር ካፒታል እንዳለው ተገልፆል፡፡ ካንፓኒው 800 ሚሊዩን ብር ወይም 47.6 ሚሊዩን ዩኤስ ዶላር የሚገመት ንብረት ሲኖረው 650 ቆሚ ሠራተኞች እንዲሁም 350 ግዚያዊ ሠራተኞች አሉት፡፡

መስፍን ኢንደስትሪያል ኢንጅነሪንግ ፣ለ3000 የጭነት መኪኖችና ተጓታች/ ተሳቢ አካሎችን በአገር ውስጥ በመስራት በሃገሪቱ ውስጥ ከ85-90 በመቶ የሚሆነውን ቢዝነስ ይቆጣጠራል፡፡ እንዲሁም ከ5 እስከ 10 ሚሊዩን ሊትር የሚይዙ የነዳጅ ታንከሮችና 1000 የጭነት መኪኖች የነዳጅና የውሃ ታንከሮች አካል ሰርተው በመግጠም ገበያውን ያለተቀናቃኝ ይዘዋል፡፡ ካንፓኒው በተጨማሪም Design, manufacture, supply and service of low bed and high bed semi-trailers and dry and liquid cargo drawbar trailers, erection of petroleum liquid reservoirs (including Electrical/ Instrumentation System), Supply & Erection of HVAC system, Steel Fabricated products for Industrial Application; and Vehicle Equipment Maintenance and Renting

መስፍን ኢንደስትሪያል ኢንጅነሪንግ የኤሌክትሮ ሜካኒካል ፋክተሪ ሥራ፣ የግንባታ፣ የመገጣጠምና የማደራጀት ስራዎችን ለመሰቦ የህንፃ መሣሪያዎች ማምረቻ ፋብሪካ፣አልሜዳ ጨርቃጨርቅ ፋብሪካና ሼባ የቆዳ ኢንደስትሪ ፋብሪካ እንዲሁም በአማራ ክልል ጥረት የዳሽን ቢራ ግንባታና የቢራ ማቆሪያ ታንከሮች ያለጨረታ ስራ ተሰጥቶታል፡፡ ካንፓኒው በኢትዩ-ኤርትራ ጦርነት ወቅት በሰሜኑ ግንባር የወታደራዊ ጨረታዎችን ያለአንዳች ተቀናቃኝ ተሰጣቸው፡፡ ካንፓኒው በትላልቅ ወታደራዊ መኪኖች የቢዝነስ ንግድ፣ በለስ የቀናው የኢፈርት የቦርድ ሊቀመንበር፣ የመከላከያ ሚኒስትርና የብሔራዊ ወታደራዊ ማዕከላዊ ዕዝ ኮማንድ ፖስት አመራር ከሰባቱ አንዱ በነበሩት ስዬ አብርሃ የመኪኖችና ወታደራዊ ተሽከርካሪዎች አጠቃላይ ጥገና ከተበረከተላቸው በኃላ ነበር፡፡ በኢትዩጰያ በግሉ ዘርፍ ተመሳሳይ ስራ ይሰሩ የነበሩ ስመ ጥሩ ካንፓኒዎች መኃል ማሩ ጋራዥ የመሳሰሉት በአድሎ እንዳይሰሩ ተጨናገፉ፡፡ በግሉ ዘርፍ የጭነት ትራንስፖርትና የነዳጅ ቦቴዎች ባለቤቶች ላይ ከኢትዩጵያ ንግድ ባንክ ብድር ለማግኘት የጭነቱን መኪኖች ቦዲ መቐለ መስፍን ኢንደስትሪያል ኢንጅነሪንግ ማሰራት ብድር የማግኘት መጀመሪያ ግዴታ ተጣለባቸው፡፡ አባቱ ዳኛ፣ ልጁ ቀማኛ ማለት አያንስም አንዱ የእናት ልጅ፣ አንዱ የእንጀራ ልጅ ሆኑ፡፡ Its vehicle-related business is widely thought to have been boosted during the period of the Ethio-Eritrean war (1998-2000), by a series of military contracts. Like a number of other EFFORT companies, MIE had the advantage of relative proximity to the northern battlefronts, and given its dominance of the sector, seems to have been the only domestic company with the capacity to take on this work. Observers have also noted that it also enjoyed a close connection with key figures in military procurement, when (Seeye Abraha) the then-Board Chairman of EFFORT and former Minister of Defence became a member of the 7-man national military Central Command.

መስፍን ኢንደስትሪያል ኢንጅነሪንግ፣አንኳር ስራዎች መኃል፤-

(ሀ)ለጢስ ዓባይ ሃይድሮፓወር ኤነርጂ ፕላንትና ለሌሎቹም ተቆማት፣ ውሃ ወደ ውስጥ የሚያስገባ መጋቢ ቧንቧ በመስራት ብዙ ኮንትራት ያለጨረታ ሠርቶል፡፡ (ለ) በ1990 እኤአ የአዲስአባባ ኤርፖርት ሠርቶል፣(ሐ) ካንፓኒው ስምንት የስኳር ፋብሪካዎች የኮንትራት ሥራዎች ሥራ አሰኪያጁና የህወሃት ፖሊት ቢሮ አባይ ፀሃዬ ያለጨረታ ተሰጥቶታል፡፡ (መ) በ2008እኤአ የኢትዩ-ጅቡቲ የባቡር መስመር ላይ የሚገኙ ድልድዩችን ለመጠገን የከፊል ኮንትራት ሥራ ከጣሊያኑ ኮስታ ካንፓኒ ጋር የ50 ሚሊዩን ፓውንድ የአውሮፓ ህብረት ፈንድ መርሃግብር ለመስራት ተዋውሎል በቀጣይም የኢትዩ-ጅቡቲ የባቡር መስመር የ5000 ኪሎ ሜትር ስራ ይጠብቃል፡፡(ሠ)ካንፓኒው በ2000እኤአ የራሽያ ሠራሽ ካማዝ መኪኖች መገጣጠም ጀምሮል (ረ) እንዲሁም በ2006 እኤአ የእርሻ ትራክተሮች መገጣጠሚያ ከህንድ ሚታል ካንፓኒ ንብረት የሆነውን ሶናሊካ ዓለም አቀፍ ስራ ተዋውሎል፡፡እንደ አዜብ መስፍን ገለፃ፣መስፍን ኢንጅነሪንግ 500 እጅ ሽያጩን መጨመሩና በሦስት እጥፍ ካፒታሉ እንዳደገ ገልፃለች፡፡''Similarly, Mesfin Industrial Engineering, the leading automotive firm in the nation, increased its sales by 500% and tripled its capital 3 times, according to Azeb Mesfin.''

(3) መሰቦ ሲሚንቶ ፋብሪካ (የህንፃ መሣሪያዎች ማምረቻ)(Messebo Building Material Production)

መሰቦ የሲሚንቶ ፋብሪካ በ1995እኤአ ከመቐለ 15 ኪሎ ሜትር ርቀት ላይ የተመሠረተ ሲሆን ፋብሪካው የተቆቆመበት የተከፈለ ካፒታል 240 ሚሊዩን ብር ነው፡፡ የፋብሪካው ኢንቨስትመንት ካፒታል መጀመሪው መስመር 1.2 ቢሊዩን ብር እንዲሁም አዲሱ መስመር 2 ቢሊዩን ብር ወጪ ወጥቶበታል፡፡ ፋብሪካው በ2000 እኤአ ምርት ሲጀምር፣ ኦፒሲና ፕሮቲያን (OPC, protean cement) ሲሚንቶ ዓይነቶች አመረተ፡፡

It was established with paid up capital of ETB 240 million. The first cement line of the factory was constructed by a Turkish based company ENKA with machines supplied by world renowned cement technology supplier FL Smidth of Denmark. The investment capital of the first line is around ETB 1.2 billion and the new line is about ETB 2 billion. The company started production of Ordinary Portland Cement (OPC) in April 2000.

ፋብሪካውን የገነቡት የቱርኩ ኢንካ (ENKA) በማሽን ምርት አቅርቦትና ተከላ፣ እንዲሁም የዴንማርኩ ኤፊ ኤል ስሚትዝ(FL Smidth)እውቅ ሲሚንቶ ቴክኖሎጅ በሥራው ተካፍለዋል፡፡መሶቦ ፋብሪካ የሲሚንቶ ምርት 3,000ቶን በቀን፣900,000ቶን በአመት ማምረት ችሎታና ብቃት አለው፡፡ ካንፓኒው 1195 ቆሚ ሠራተኞች ሲኖሩት 240 ኮንትራት ሠራተኞችና 51 ጊዜያዊ ሠራተኞች አሉት፡፡ ፋብሪካው በኢትዩ-ኤርትራ ጦርነት ግዜ መጠነኛ ጉዳት ደርሶበት ነበር፡፡ ፋብሪካውን የቻይና ማኔጅመንት በኮንትራት ሲያስተዳድሩት ቆይተው በ2000እኤአ ውሉ ተቆረጠ፡፡ ፋብሪካውን እስከ 2003 እኤአ ድረስ

በኪሳራ ለመዘጋት ተቃርቦ ነበር ከዛም የፓኪስታን ማኔጆሮች ማስተዳደር ጀመሩ። በ2009 እኤአ መሶቦ ፋብሪካ የማስፋፍያ መርሃግብር ለቻይና ኮንትራክተር ሃንፌ (Hanfie)በ3 ቢሊዩን ብር ወይም 180 ሚሊዩን ዶላር እንዲሁም 141.6 ሚሊዩን ወይም 8.4 ሚሊዩን ዶላር ከDBE በመበደር ሲሚንቶውን ምርት 6000 ቶን በቀን ለማምረት ታቀደ።
መሰቦ የሲሚንቶ ፋብሪካ ሲቆቆም በደንበኛ ጥናት ላይ የተመሠረተ ባለመሆኑ ምክንያት ለብዙ አመታት በኪሳራ ለመስራት ተገዶል ። የፋብሪካው ርቀት በመላ ሀገሪቱ ምርቶቹን ለማከፋፈልና መሸጥ አልቻለም ነበር። በዚህም ምክንያት የህወሃት መንግስት ለመንግስት ፕሮጀክቶች መስሪያ ከመሶቦ ሲሚንቶ እንዲገዙ በማድረግ ኪሳራውን በህዝብ ኃብት አሸጋሽጎል። መሶቦ ፋብሪካ ምርቶቹን ለኢፈርት ንብረት ለሆኑት ትራንስ ኢትዩጵያና ጉና ማጎጎኘ ድርጅቶች በኩንታል 80 ብር እስከ አዲስአበባ ድረስ ያስከፍሉ ነበር። በግዜው የግሉ ዘርፍ የትራንስፖርት የጭነት ገበያው ዋጋ ከ50 እስከ 60 ብር በኩንታል ነበር። በህወሃት መንግስት የመሰቦ የሲሚንቶ ፋብሪካ ምርቶች ከትግራይ ወደ አዲስ አበባ፣ ቢኒ ሻንጉል ጉሙዝ ታላቁ የህዳሴ ግድብ ሥራ ሲሚንቶ በማመላለስ መሶቦ፣ ትራንስ ኢትዩጵያና ጉና ማጎጎኘ ድርጅቶች የጥቅሙ ተጋሪዎች ሆነዋል። ህወሓት የሚያሳዝነው በሃገር ሃብት እንዲህ መጠቃቀምና በኪሳራ ኢንቨስትመንት ስራዎች ሲሰሩ ምን ያህል የማህይሞች ሥራ ከመሶቦ ግድቡ ድረስ ሲሚንቶ በእጥፍ ዋጋ እየቀረበ እንደሆነ ልብ ይበሉ።

(4) አዲስ መድኃኒት/ፋርማሲዩቲካል ፋብሪካ (Addis pharmaceutical factory)

አዲስ መድኃኒት ፋብሪካ በ1992 እኤአ በሁለት ሰዎች በጋራ ንብረትነት የተመሠረተ የንግድ ድርጅት ነበር።ፋብሪካው ደቡብ ምዕራብ ትግራይ በአዲግራት ከተማ የተቆቆመ ፋብሪካ ነው። በ1995 እኤአ አንደኛው ሰው የንግድ ድርሻውን ለኢፈርት አስተለላለፈ። በ1997 እኤአ ፋብሪካው ምርት ማምረት በመጀመር 30 በመቶ ብቻ የማምረት አቅሙን እንደተጠቀመ ከዛም በህወሓት መንግስት ድጋፍ ከውጭ የሚገቡ መድኃኒቶች ወደሃገር ውስጥ እንዳይገቡ በማገድና ከአዲስ መድኃኒት ፋብሪካ እንዲገዙ ትእዛዝ በማስተላለፍ የመድኃኒት ገበያ ድርሻውን ከፍ ማድረግ ችለዋል። በአሁኑ ግዜ የፋብሪካው የምርት አቅርቦት 77 በመቶ መድረሱ ይገለፃል። ፋብሪካው ምርቱን 130 ዓይነቶች አድርጎ በመጨመርና በ10 የምርት ማምረቻ የመስመር ስርጭት (The company has more than nine production lines and fully equipped laboratories as well as the capacity to produce tabulates, capsules, syrups/suspensions, dry powders for reconstitution, injectable vials, liquid injectable ampules, creams and ointments.)በማድረግ በኢትዩጵያ ትልቁ የመድኃኒት ፋብሪካ ለመሆን በቅቶል። Addis Pharmaceutical Factory manufactures more than 91 high quality products of different therapeutic categories including antibiotics, gastro-intestinal drugs, central nervous system drugs, cardiovascular drugs, anti-diabetic agents, antihistamines, antehelmitics, analgesics, antiprotozoals, respiratory drugs, dermatological preparations, minerals and vitamins as well as large volumes of Parentals. በ2009 እኤአ ሁለተኛውን ፋብሪካውን በአቃቂ ከተማ manufacturing of large volumes Parenterlas.

The Ethiopian pharmaceuticals sector remains relatively small, with 10 firms producing pharmaceutical products, and three others making medical supplies. The largest of these are MIDROC's Pharmacure, the SOE EPHARM established in 1972 (currently 50 products and 570 employees), and EFFORT's Addis Pharmaceuticals. Ethiopian production satisfies only
20% of the domestic market: pharmaceuticals imports were valued at US$190million in 2008, and more than a hundred importers and wholesalers are registered in the country.

Although the sector is regarded as a priority for development and import substitution, tight regulation constitutes a barrier to entry, as does the Ethiopian industry's import of more than 90% of raw materials, accounting for 40% of costs (Sutton and Kellow, 2010 165ff). A number of medium- sized enterprises were reported to be in trouble in the middle years of the decade….Controversy attaches to the eventual purchase by EFFORT in 2005 of the shares of the remaining partner, after relations apparently soured (see below, on Tower Trading Company). …Addis Pharmaceuticals also hopes to move into regional export markets, and its horizontal integration was improved by the acquisition of the newly established but insolvent Lifeline IV fluid manufacturer. Ninety-eight per cent of the company's raw materials are imported, mainly from China, and 70% of its products are sold to the state-owned Pharmaceutical Fund Supply Agency on open-tenders (Sutton and Kellow, 2010). እንደ አዜብ መስፍን ገለፃ፣አዲስ መድኃኒት ፋብሪካ አራት ግዜ መነሻ ካፒታሉን እንደበላና በባንክ ቁጥጥር ስር እንደነበር፣ በአሁኑ ግዜ ግን 900 ሚሊዩን ብር የተቆለለ እዳውን እደከፈለና በአመት ውስጥ ብድሩን እንደሚጨርስ ገልጻለች።‹‹Addis Pharmaceuticals Production, a gigantic firm located in Adigrat, eastern Tigrai, had "eaten" its capital four times and has been under the lending bank, according to Azeb Mesfin. However, now, she claimed, it paid off about 900 million birr accumulated debt and it is poised to finish its debts within a year, thus fully returning to EFFORT's folds.››

(5) አልሜዳ ጨርቃጨርቅ (Almeda Textile)

አልሜዳ ጨርቃጨርቅ በ1996 እኤአ በአድዋ ከተማ በኢፈርት የተመሠረተ ድርጁት ነው፡፡ ፋብሪካው ዘመናዊ የጨርቃጨርቅ፣የተለያዩ አልባሳቶች ያመርታል፡፡ ፋብሪካው የጥጥ ማዳወሪያ፣የመፍተያ፣የማቅለሚያና ሁሉን አቀፍ የአልባሳት ማምረቻ ያካተተ ሲሆን የሲዊስ፣ሆላንድ፣የጀርመንና የጣሊያን ስሪት ማሽኖች ተገጥመውለታል፡፡Almeda Textile Factory has a yearly production capacity of 7,020 tonnes of yarn, 16,751,100mt.of grey fabric, 15,387,000mt.of processed fabric, and about one million pieces of basic shirt equivalent garments. የፋብሪካ የግንባታ ወጭ 94 ሚሊዩን ዩኤስ ዶላር ነበር፡፡ አልሜዳ ፋብሪካ 3600 ሠራተኞች በመቅጠር በዘርፍ በሦስት ፈረቃ ሠራተኞች ያሰማራ ካንፓኒ ለመሆን በቅቶል፡፡ ፋብሪካው በ2007/08 እኤአ 14.6 ሚሊዩን ዶላር ያለቁ ምርቶች ወደውጭ በመላክ ገቢ አግኝቶል፡፡ የጥጥ ጥሬ እቃ በሃገር ውስጥ ማነስ ምክንያት በሃገር ውስጥ የሚመረጥ ጥጥ ወደ ውጭ ገበያ እንዳይላክ በመንግስት አሳግዶል፡፡ ፋብሪካው ምርቱን ወደ ውጭ በመላክ ከፍተኛ ገቢ ለማግኘት ቢጥርም በዘርፍ በተሰማሩ የቻይናና የቱርክ የጨርቃጨርቅ ፍብሪካዎች የምርት የመሸጫ ዋጋ ጋር በዓለም አቀፍ የገበያ ውድድር መወዳደር አልቻለም፡፡ፋብሪካው ባለበት የማኔጅመንት ችግር ፋብሪካውን የሚያስተዳድሩት አንዴ የቻይና(Chinese management company) እንዲሁም የፓኪስታን (Moonlight)እና ቀጥሎም (Tradesman) ሲያስተዳድሩት ቢቆዩም ካንፓኒው እስከ 2010እኤአ ትርፋማ ሊሆን አልቻለም፡፡ በዚህም ምክንያት በባንክ ባለበት ከፍተኛ ብድር ለመዘጋት ተቃርቦ የነበረ ቢሆንም በህወሃት መንግስት ድጋፍ እየተንገዳገደና እየተገራገጨ በሦስት እግሩ የቆመ ፋብሪካ ሆኖል፡፡

''Reflecting the high government priority placed on boosting this sector,credit is reported to have been relatively easily available, to state, private, and foreign investors alike. Almeda's plant cost more than US$94million. Since its foundation the company has struggled for profitability in a context of management and skills weaknesses, low global cotton prices, and cutthroat import competition. Located close to the Eritrean border, it was hit particularly hard during the Ethio-Eritrean war, a few years after which it was rumoured that the banks would foreclose on the company's heavy loans. Management problems saw the involvement of a Chinese management company, later a Pakistani company (Moonlight) and most recently from 2006 a second Pakistani management company (Tradesman). Almeda was reportedly the only one of EFFORT's companies still not turning a profit at the end of 2010 (interview). .'' እንደ አዜብ መስፍን ገለፃ፣አልሜዳ ጨርቃጨርቅ ለአለፍት 15 አመታት ከባድ ኪሳራ ውስጥ እንዳለ አንድ ቢሊዩን ብር እዳ እንዳለበት ገልፃ ግማሹ እዳ እንደተከፈለ ሆኖም የፋብሪካው መሽኖች ያረጁና አገልግሎታቸውን የጨረሱ እንደሆነ ገልፃለች፡፡ አሮጌ ማሽን አስገጥሞ ማልቀስ!!! የምታወራውን ታውቀው ይሆን ከማለት በስተቀር አንባቢ የሙሰናውን ደረጃ እራሱ ይፍረድ፡፡''Nonetheless, Almeda Textile Factory didn't improve as fast as planned, Azeb Mesfin noted. She elaborated the firm has been suffering losses for the past 15 years – which is since its establishment. It had over one billion birr in debts when she assumed EFFORT's chief post. So far, about half of the debt has been paid off. She added "we started paying debts at the time when the firm reached obsolescence (meaning: the firm was old enough to regain its initial capital and start replacing its machines)". According to Azeb Mesfin, the firm paid neither the principal nor the interest on its debts for 15 years.''

የአገልግሎት ዘርፍ (Services Sector)

{1}ትራንስ ኢትዩጵያ (Trans Ethiopia)

ትራንስ ኢትዩጵያ ኃ/የ/የ/ማ በ1993 እኤአ በኢፈርት በተከፈለ ካፒታል 100 ሚሊዩን ብር የተቆቆመ ድርጅት ሲሆን የደረቅና የፈሳሽ ጭነቶችን በትራንስፐርት አገልግሎት ዘርፍ ለማመላለስ፣እንዲሁም ከውጭ ሃገር ጎማ ፣ባትሪዎች፣የመኪና ቅባት መሳሰሉትን አስመጥቶ ለማከፋፈልና ለመሸጥ እንዲሁም ከሦስተኛ እስከ አምስተኛ መንጃ ፍቃድ በዘመናዊ ቴክኖሎጂ መሣሪዎችን በመጠቀም ስልጠና መስጠት በሚል ሥራ ጀመረ፡፡ ከ2009እኤአ ጀምሮ ትራንስ ኢትዩጵያና ኤክስፐሬስ ትራንዚት ስርቨስ ኢንተርፕራይዝ(Express Transit Service Enterprise) ጋር ሽርክና በመፍጠር የጭነት የትራንስፐርት አገልግሎት፣ የዕቃ ማመላለስ/ማጎጎዝ አገልግሎት፣የጉምሩክ አገልግሎት፣እንዲሁም የመኪና ጎማዎች(Pirelli tyres)፣ ባትሪዎች (Japan Star Batteries) ፣ ሎሎች ተመሳሳይ ቢዝነስ ለመስራት ካፒታላቸውን 102.5 ሚሊዩን ብር ከፋ በማድረግ በጋራ ለመስራት ተስማሙ፡፡ የካንፓኒው ዋና ፅሕፈት ቤት መቐለ ሲሆን ቅርንጫፍ ፅህፈት ቤቶች በአዲስአበባ፣ ናዝሬት፣ ሚሌ፣ሁመራ፣ኮምቦልቻ፣ጎንደርና ጅቡቲ ከፈተ፡፡ ካንፓኒው፣የውጭ ንግድና የገቢ ንግድ የሚወጡና የሚገቡ ምርትና ሸቀጣሸቀጦችን በደረቅና ፈሳሽ ጭነት የትራንስፐርት አገልግሎቶች በማመላለስ በቮልቮ፣አይቪኮ፣ስካኒያና ሲኖ የጭነት መኪኖች ይጠቀማሉ፡፡ ካንፓኒው ከትግራይ ረድኤት ድርጅት ጋር በመሆን የደረቅና የፈሳሽ ጭነት የትራንስፐርት አገልግሎትና የመኪኖች የጋራዥ አገልግሎት በ458 ጭነት መኪና ከነተሳቢውና በ23 የፈሳሽ ጭነት መኪኖች ይጠቀማሉ እንዲሁም የእቃ ማስቀመጫ መጋዘኖች በኪራይ አገልግሎት ይሰጣሉ፡፡ካንፓኒው 1248 ሠራተኞች አሉት፡፡

TransEthiopia operates alongside a series of public and private transport companies, and around 90 cooperative-style transport associations, of which 20 operate fleets of between 100 and 400 vehicles, in a market where transport unit costs have been declining. The total national transport capacity in 2006 was estimated at over 43,000 vehicles, of which two thirds were available for commercial hire: 35,600 for dry cargo, and 1,800 for liquid cargo. TransEthiopia is reported regularly to subcontract 30-40% of its business to a number of transport associations, significantly leveraging its market share. It also subcontracts 'gomista' (tyre repair), and loading/unloading services to small associations in Mekelle, Adama and Mille. Whilst the dry cargo sector shows little concentration at the national level (regional markets may be different), the transport

of liquid cargo is more concentrated, with the top 8 operators (of which TransEthiopia is one) having 67% of lifting capacity, according to Transport Authority figures. TransEthiopia has long been considered one of the most profitable arms of EFFORT, and claims an exemplary record in timely, even early, repayment of credit (including loans of ETB100million and ETB35million from Dashen Bank, and ETB150million from the CBE,
equivalent to US$5.9million, US$2million, and US$8.9million respectively). Its position in the transport sector in the 1990s was considered to be controversially dominant, particularly in relation to the lucrative long-haul transport of relief grain from the ports to Northern Ethiopia. TransEthiopia's commercial incorporation of several hundred Mercedes and IVECO truck- trailers donated on a humanitarian basis to REST during the 1980s, and its ongoing role moving large quantities of humanitarian cargo for the organization, gave it an early competitive advantage. Competitors complained that high prices paid for food distribution to remote rural centres in Tigray and Amhara allowed TransEthiopia to offer unmatchable long-haul rates. EFFORT and REST responded to critics by insisting that market forces alone would provide inadequate protection to the high transport capacity to remote areas in the north of the country needed in times of food insecurity. TransEthiopia's involvement in the transport of fertilizer throughout the country during the 1990s is also thought to have been highly profitable, and it is clear that the business has well established ongoing client relations both with its EFFORT sister companies, and in the sugar, fertiliser, imported cement, and humanitarian cargo sectors. **እንደ አዜብ መስፍን ገለፃ፣ትራንስ ኢትዩጵያ ለአለፍት 20 አመታት የሂሳብ ደብተሩን ኦዲት እንዳላስደረገ ሆኖም የካንፓኒው ካፒታል 270 ሚሊዩን ብር እንደሆነና ቅርብ ግዜም 2 ቢሊዩን ብር እንደደረሰ ገልፃለች። በዚች ዓይነት የፖለቲካ ሥራ አስኪያጅ ተመርቶ እንዴት ትርፋማ መሆን ይቻላል!!! ስንት የተማረ ባለባት ትግራይ ከማለት በስተቀር ምን ይባላል!!!**

Azeb Mesfin also indicated that the transport giant Trans-Ethiopia has not been growing as fast as it should for years. However, in the past years, the firm's capital grew two or three times and managed to close its 20 years backlogs of accounting books. She added, its capital was 270 million "recently" and now reaching 2 billion birr.

{2}ኤክስፕሬስ ትራንዚት ሰርቪስ (Express Transit Service)

ኤክስፕሬስ ትራንዚት ሰርቪስ ካንፓኒ በኢፈርት በ1995እኤአ ሲቆቆም በ30 ሚሊዩን ብር ካፒታል የተመሠረተ ድርጅት ነው። ካንፓኒው ከሚሰጣቸው የኪራይ አገልግሎቶች ውስጥ አጠቃላይ የመጋዘን ቦታዎች ለካርጎና ለኮንቴይነሮች ማስቀመጫ ስፍራ ማደራጀት፣ እንዲሁም ካንፓኒው የራሱ የጭነት መኪኖች በማዘጋጀት የትራንስፖርት አገልግሎት ከጅቡቲ ወደብ ወደ ኢትዩጵያ በማመላለስ ከፍተኛ የገበያ ድርሻ በዘርፍ እንዳለው ይገልፃል። ካንፓኒው ዋና ቢሮና አስር ቅርንጫፍ ቢሮዎች በሃገሪቱ ውስጥ አሉት።
ኤክስፕሬስ ትራንዚት ሰርቪስ ፖርት ሱዳን ወደብን ተጠቃሚ ብቸኛ ትራንዚት ካንፓኒ ነው። ካንፓኒው የዓለም አቀፍ ትራንስፖርት ድርጁት አባል ነው። ካንፓኒው ትራንዚት ሰርቪስ በግሉ ዘርፍ የአንበሳውን ድርሻ እንዳለውና በመንግስታዊ፣ መንግስታዊ ባልሆኑ ድርጅቶችና የዓለም አቀፍ ድርጅቶች ብዙ ደንበኞች እንዳሉት በድረ-ገፅ ላይ ገልፆል።

- Extran is the only transit company that managed to enable Ethiopia to utilize Port Sudan.
- The sole member of the GTO (Global Transport Organization) in Ethiopia, which is networked to 154countries or 750cities around the world.
- It has already attained the leading share, as compared to private competitors in the sector, consequential of its capability to amass a long list of clientele ranging form prominent private companies, governmental, non-govern-ment and international organizations. To list few of the long-standing customers from each category. ....More >>

{3}ጉና ትሬዲንግ ሀውስ ኮንስትራክሽን(Guna Trading House Construction)

ጉና ትሬዲንግ ሀውስ ኮንስትራክሽን በ1992 እኤአ በኢፈርት የተቆቆመ የንግድ ድርጅት ሲሆን በ10 ሚሊዩን ዩኤስ ዶላር ካፒታል የተመሠረተ ነበር። በአሁኑ ግዜ በአመት የሚያንቀሳቅሰው ገንዘብ (annual turn over)

60 ሚሊዩን ዩኤስ ዶላር እንደሆነ ተገልፆል። በ2005/6 እኤአ 170 ሚሊዩን ብር የነበር ሲሆን በ2008/9 እኤአ 796 ሚሊዩን ብር ደርሶል።በአሁኑ ግዜ 1ቢሊዩን ወይም 60 ሚሊዩን ዶላር በአመት እንደሚያንቀሳቅስ ተገልፆል።

ካንፓኒው ዋና ቢሮው አዲስአበባ ገርጂ ሲሆን ቅርንጫፍ ቢሮዎች በመቐለ፣ሽሬ፣ሁመራ፣ደሴና ጎንደር ከተሞች ውስጥ ይገኛሉ። በአሁኑ ግዜ ዋና ቢሮውን በ15 ሚሊዩን ብር ወጭ በማስገንባት ላይ ይገኛል።

ጉና ትሬዲንግ ሀውስ የውጭና ገቢ ንግድ ስራ ላይ የተሠማራ ካንፓኒ ነው። በውጭ ንግድ ከሚልካቸው የግብርና ምርቶች መኃል ሰሊጥ፣የተፈጥሮ ሙጫ፣ቡና፣ጥራጥሬና ቅመማ ቅመሞች፣የቅባት እህሎች ይገኙበታል። በገቢ ንግድ የሚያስመጣቸው የግንባታ ዕቃዎች፣ኢንደስትሪ ግብዓቶች ውስጥ የግንባታ ፌሮ ብረት፣መስተዋት፣ጎማ፣ወረቀትና የግብርና ግብዓቶች ልዩ ልዩ ማዳበሪያ እንዲሁም የማከፍፈል ሥራዎችን ይከውናል። ካንፓኒው አጠቃላይ ትርፍ በ2002/03 እኤአ 4 ሚሊዩን ዩኤስ ዶላር የነበረ ሲሆን በ2006/07እኤአ 1.22 ቢሊዩን ኤስ ዶላር በማደግ ከበፊቱ ጋር ሲነጻጸር 227 በመቶ ከፍ ብሎል። የካንፓኒው ወደ ውጭ የሚልከው ሽያጭ በ2002/03እኤአ 3.5 ሚሊዩን ዩኤስ ዶላር የነበረ ሲሆን በ2006/07እኤአ 11 ሚሊዩን ዩኤስ ዶላር ነበር በ214 በመቶ አድጎል። በአጠቃላይ የካንፓኒው አጠቃላይ ሽያጭ በዚሁ አመት ውስጥ ከ14 ወደ 43 ሚሊዩን ዩኤስ ዶላር የነበር ሲሆን፣በ200 በመቶ እጅ አድጎል። በአለፉት አምስት አመታት ውስጥ በአጠቃላይ 33.6 ሚሊዩን ዩኤስ ዶላር ከሰሊጥ ገቢ አግኝቶል።በአሁኑ አመት ብቻ ካንፓኒው 20000ቶን ሰሊጥ ወደ ውጭ በመላክ 38 ሚሊዩን ዩኤስ ዶላር አግኝቶል። ይህም የሆነው በዓለም አቀፍ ገበያ የሰሊጥ ምርት ከ900 ወደ 2000 ዩኤስ ዶላር በቶን ከፍ በማለቱ ነው።

በኢትጵያ 36 ካንፓኒዎች የቅባት እህሎችና ጥራጥሬዎች ወደ ውጭ ሃገር የሚልኩ ሲሆን ዋነኛው ላኪ ጉና ትሬዲንግ ሀውስ ነው።ካንፓኒው ለሳውድ አረቢያና ቱርክ የቅባት እህሎች ይልካል በ2008/9እኤአ 180 ሚሊዩን ዩኤስ ዶላር ገቢ በኢፈርት ድርጅቶች የአንደኛ ደረጃ አግኝቶል። በዚሁ ግዜ ትራንስ ኢትዩጵያ 80 ሚሊዩን ዩኤስ ዶላር ገቢ በማግኘት የሁለተኛ ደረጃ አግኝቶል። እንዲሁም በሃገሪቱ በግሉ ዘርፍ ኤክስፖርት በማድረግ፣የተሰማሩ 60 ካንፓኒዎች የቡና ምርት ወደ ውጭ ሃገር የሚልኩ መሆናቸው ይታወቃል። በኢትዩጵያ በቀ.ኃ.ሥ ዘመን የጀመሩ የግሉ ዘርፍ ባለኃብት በዚህ መንገድ ነው ከንግዱ ጫዋታ የወጡት። ቀሪውን ለአንባቢው ህሊናና ፍርድ መተው በቂ ነው።

Coffee is Ethiopia’s most valuable export commodity, accounting for 35% of foreign exchange earnings, and 25% of GDP (Sutton and Kellow, 2010: 33). Oilseeds and pulses constitute Ethiopia’s second largest export commodity after coffee, and in 2008/9 export revenue reached US$445million (Sutton and Kellow, 2010:)

Both sets of commodities are now traded under the Ethiopian Commodities Exchange (ECX), established in 2008, in order to improve the efficiency of trading of a range of agricultural products. ECX has had a significant impact on the way in which import-export companies interact with producers, improving market information for producers, but also introducing an intermediate mechanism. Teething problems with the establishment of ECX’s storage and transport logistics in the Humera/Shire area are projected to have a significant impact on Guna’s flagship export of sesame during the current financial year. The intervention of ECX in the oilseeds sector has driven significant changes in the relationships between producers, including the EFFORT sister company Hiwot Mechanised Agriculture, and buyers including Guna. Guna, along with its sister endowment-owned companies in other parts of the country (Ambassel, Dinsho, and Wendo), was criticised for an aggressively competitive approach to the fertiliser import market during the 1990s. Private operators were first allowed to enter the state-controlled fertiliser market in 1993, and price controls and subsidies were lifted in 1996.

It seems clear that the links between organisations with strong connections to EPRDF and the government in the supply and distribution of fertiliser in the 1990s went well beyond a normal pattern of commercial synergies. Fertiliser in Tigray, for instance, was for some time imported and distributed by Guna, transported by TransEthiopia, on roads constructed by Sur, under an extension programme organised by REST, on credit provided by the Dedebit Savings and Credit Institution (DESCI), through Farmers’ Associations and Co-operatives, with a payment guarantee from REST and/or the regional government.

Since the beginning of the century, the SOE Agricultural Inputs Supply Enterprise (AISE) has once again increased its market share, and since 2005, co-operatives have become involved in fertiliser supply, greatly reducing the involvement of endowment-owned companies, particularly Guna. Guna’s decision to move into coffee exports in 1999 was also controversial, denoting its willingness to compete with its sister endowment-owned companies to trade a commodity grown in Oromia and the SNNPRS. Guna’s more recent move into construction materials, particularly re-bars, reflects the demands of the construction boom of the period from 2004

Guna Trading is a shareholder in United Insurance, whose CEO is a trenchant critic of business policy.

{4}ሱር ኮንስትራክሽን (SUR Construction)

ሱር ኮንስትራክሽን በ1992 እኤአ በ180 ሚሊዩን ብር መነሻ ካፒታል በአዲስ አበባ ከተማ ውስጥ የተመሠረተ ካንፓኒ ነው። በ1995 እኤአ በኢፈርት ድርጅት ሥር ሆኖ በ2003 እኤአ ኃ/የ/የ/ድርጅት ሆኖ በኢፈርት ሥር ተዋቀረ። ሱር ኮንስትራክሽን በአሁኑ ግዜ አንድ ቢሊዩን ብር ወይም 60 ሚሊዩን ዩኤስኤ ዶላር ንብረት ያለው ድርጅት ነው። የሱር ካፒታል 200 ሚሊዩን ብር ወይም 12 ሚሊዩን ዩኤስኤ ዶላር ከፍ ብሎል። የሱር አመታዊ ተንቀሳቃሽ ገንዘብ 690 ቢሊዩን ብር ወይም 41 ሚሊዩን ዩኤስኤ ዶላር ደርሶል።ሱር በአሁኑ ግዜ የሚሰራቸው ፕሮጀክቶች ዋጋ 3.5 ቢሊዩን ብር እንደሚገመት ኢፈርት አስታውቆል። ሱር ኮንስትራክሽን በሃገሪቱ ውስጥ ያለው በግንባታው ዘርፍ ያለው የገበያ ድርሻ 10 በመቶ ይዞል። ሱር ኮንስትራክሽን 1000 የግንባታ ማሽነሪዎችና ፕላንት ሲኖሩት እንዲሁም 1500 ቆሚ ሠራተኞችና 6000 የቀን ሠራተኞች እንዳሉት ኢፈርት በ2010እኤአ ገልፆል። Sur Construction was established as a share company in January 1992 with an initial capital of ETB180million, and is based in Addis Ababa. Brought under EFFORT in 1995, and reorganized as a PLC in 2003, it now has assets valued at around ETB1billion (US$60million), and capital of ETB200million (US$12million). Its annual turnover is more than ETB690million (US$41million), with a recently estimated cumulative project value of more than ETB3.5billion (EFFORT, n.d.[2010a]). The company estimates its market share of the construction sector at around 10%.

The company has almost 1,000 pieces of construction machinery and plant, and employs more than 1,500 permanent and contract staff, and 6,000 daily labourers (EFFORT, n.d.[2010a]).

ሱር ኮንስትራክሽን በግንባታው ዘርፍ ከአከናወናቸው ስራዎች ውስጥ

(ሀ) በሃይድሮ ኤሌትሪክ ፓወር ፕሮጀክቶች ግንባታ ሥራዎች በጢስ አባይ(በአማራ ክልል)፣ በተከዜ (ትግራይ ክልል) ውስጥ ከሰርቢያንና ከቻይና ኮንትራክተሮች ጋር አብሮ ያለጫረታ ሠርቶል።

(ለ)የኤርፖ`ርት ግንባታ ላሊበላ(በአማራ ክልል)ና፣በሁመራ(የጎንደር መሬት በምስራቅ ትግራይ የተከለለ)ያለጫረታ ሠርቶል።

(ሐ) በኪኑ-ሕንፃ ግናባታ፣የመቐለ ዩኒቨርሲቲ፣አክሱም ዩኒቨርሲቲ፣(ትግራይ ክልል)፣አልሜዳ ጨርቃጨርቅና የልብስ ፋብሪካ፣ በመቐለ የሰማእታት ሃውልት እንዲሁም በአዲስአበባ የስፖ`ርት ኮምፕሌክስ ከኢንፔሪያል ሆቴል አጠገብ ገንብቶል።ለትግራይ አንጋፋ የጦር ጉዳተኞች ማሕበር በአዲስአበባ ስታዲየም ትልቅ ፎቅ ገንብቶል፣ለትግራይ ረድኤት ድርጅትና ትግራይ ልማት ማሕበር ዋና ፅህፈት ቤት በመቐለ ከተማ ትልቅ ፎቅ ገንብቶል። እንዲሁም በቬርኔሮ ኮንስትራክሽን ካንፓኒ ጋር አዲስአበባ ቦሌ ክፍለከተማ ውስጥ ሜጋ ኔት ኮርፖ`ሬሽን የኢፈርት ዋና ፅህፈት ቤት ሕንፃ ገንብቶል። Sur construction built a building for the Tigray Veteran Fighters Association, with funds made available by EFFORT; as well as HQ buildings for REST and TDA in Mekelle (it is notable that the Mega-NET corporation building in Addis Ababa's Bole, which houses the EFFORT office in Addis, was built by the long-established Ethiopian-Italian contractor Varnero).

(መ) በመንገድ ግንባታ ዘርፍ፣ሱር ኮንስትራክሽን የሰራቸው መንገዶች ከጎንደር-ዳንሻ 138 ኪሎ ሜትር፣ከአርባምንጭ-ጂንካ 112 ኪሎሜትር፣ ከሆለታ-ሙገር 57 ኪሎሜትር፣ ከወረታ- ጎንበ 49 ኪሎሜትር ሠርቶል የመንገድ ሥራው ወጭ አልተገለፀም። በተጨማሪም ሱር ኮንስትራክሽን በንዑስ ኮንትራክተርነት በአነስተኛ የመንገድ ስራ በመሳተፍ፣ 10 ሚሊዩን ብር በምስራቅ ደደቢት እና በፊንጫ በምስራቅ ኦሮሚያ 20 ሚሊዩን ብር መንገድ ገንብቶል። ሱር ኮንስትራክሽን ያጋጠመውን የንግድ ጨረታ የማሸነፍ ችግርና ከባንክ ብድር የመግኘት ችግሮች ህጋዊና የሥነ ምግባር ደረጃን ያለውን ቅሬታ በሚቀጥለው ሁኔታ ገልፆታል።

''The company reports that it faces difficulties both in winning bids and in securing credit, because of what it claims is its 'exemplary' commitment to legal and ethical business standards. Examples of unsuccessful bids in 2008, for instance, reportedly include those for road construction on Arerti-Gobensa (Mojo-Metahara in Oromia), Yalo-Chercher-Mehoni (in Tigray/Afar), Endaselassie-Dedebit (in Tigray), and Sanja-Keraker (in Amhara, to the Sudan border), all of which were awarded to competitors. A loan of ETB100million secured from the CBE in 2008/9 represents 10% of Sur's assets, and reportedly took 6 months to secure. Sur represents a key component of the strong integration that characterises the EFFORT group of companies, as well as other closely associated organizations in Tigray.'' እንደ አዜብ መስፍን ገለፃ፣ሱር ኮንስትራክሽን በአለፉት 15 አመታት ውስጥ፣ ለሁለት ግዜ መነሻ ካፒታሉን እንደበላና አሁን እንዳገገመ ገልፃለች። በትግራይ ህዝብ ስም ዘረፍነው፣ ሰረቅነው፣ ገንዘቡን ባህር ማዶ አሸሽነው ብትይ አይሻልም!!!The CEO cited the indicated in her interview that one of the major firms, Sur construction, which had "eaten" its capital twice in the last fifteen years, have now fully recovered and eyes on expansion projects.

{5}ሮማናት (Romanat)

ሮማናት በ2009እኤአ በኢፈርት የተቆቆመ ድርጅት ነው። ሮማናት በዚሁ አመት ልዩ ልዩ ተጣጣፊ የዕቃ ማሸጊያ ካርቶኖች፣ፖ`ሊፕሮፕሊን ቦርሳ/ጆንያ ለአግሮ ፕሮስሲንግና ማኑ-ፋክቸሪንግ ማሸጊያ ምርቶች ማምረት ጀምሮል። የሮማናት ካንፓኒ ደንበኖች የሆኑ የኢፈርት ድርጅቶች ለመሶቦ የሲሚንቶ ማሸጊያ፣ ለሼባ፣ ለትራንስኢትጵያ፣ጉና እንዲሁም ለብዙ ዱቄት ፋብሪካዎች ምርት ማሸጊያ ሠርቶል። ሮማናት 260 ሠራተኞች አሉት። ሮማናት የእቃ ማሸጊያ ካንፓኒ በጉምሩክ አስራርና በአበዳሪ ባንኮች ያለውን ቅሬታ ያንቡት።

''Similarly materials required to establish Romanat Packaging were delayed in a container for more than a year, because of difficulties with customs clearance. EFFORT companies have sought and obtained credit from a range of public and private banks, not only from the state- owned banks or Wegagen Bank, in which they have shares. Financial sector linkages are not only in-house: Guna Trading is a shareholder in United Insurance, whose CEO is a trenchant critic of business policy.''

{6}ታወር ትሬዲንግ ካንፓኒ (Tower Trading Company)

ታወር ትሬዲንግ ካንፓኒ ወይም ሰናይ ትሬዲንግ ካንፓኒ በ1993እኤአ በኢፈርት በታላቆ ብሪታንያ፣በሎንዶን ከተማ በሼር የተቆቆመ በተከፈለ ካፒታል ሦስት መቶ ሽህ ፓውንድ (share capital of UK£300,000) ተመሠረተ። የታወር ትሬዲንግ ካንፓኒ ማኔጀሮች የነበሩ በሎንደን የኢትዩጵያ ኢንባሲ ሁለት ዲፕሎማቶች ከንፓኒውን መርተዋል። ታወር ትሬዲንግ ካንፓኒ በ2006 እኤአ ዓመታዊ ትርፍ መቶ ሃያ አምስት ሽህ ፓውንድ (UK£125,000) ፣በ2007 እኤአ መቶ ሁለት ሽህ (UK£102,000) በአጠቃላይ ዓመታዊ ትርፍ ከአንድ ሚሊዩን እስከ 1.2 ሚሊዩን ፓውንድ ይደርሳል። ታወር ትሬዲንግ ካንፓኒ ያሰገኘው ትርፍ ከኢፈርት አጠቃላይ እንቅስቃሴ አንፃር ገቢው ምንም ማለት አይደለም፣ ነገር ግን የውጭና ገቢ ንግድ አገልግሎት በመስጠት ትልቅ ሚና ተጭውቶል። ታወር ትሬዲንግ ካንፓኒ እስከ 2008 እኤአ ምንም ዓመታዊ ትርፍ ገቢ አልተገለጸም፣ታወር ትሬዲንግ ካንፓኒ፣ብሎም በ2010 እኤአ ካንፓኒው በታላቆ ብሪታንያ የካንፓኒዎች መዝገብ እንዲሠረዝ አድርገዋል።

" Tower Trading Company (called Senay Trading up to 1995) was incorporated in London in eptember 1993 with a share capital of UK£300,000. Trading in the company ceased several years ago, it does not appear in the EFFORT Company Profile (n.d.[2010a]), and steps were taken to close it down. The company is included here because documentation available from UK Companies House describes its shareholders as 'the trustees of EFFORT'. Former directors have included at least two diplomats at the Ethiopian Embassy in London. Latest accounts posted show annual profits of UK£125,000 in 2006, and UK£102,000 in 2007, on an annual turnover of between UK£1million and UK£1.2million. These figures would accord with the view that the company was not of great importance in the overall scheme of EFFORT operation, but provided useful facilitation of import/export activities. No annual returns have been submitted since 2008, and in March 2010 the company was removed from the UK Companies Register. The High Court in London reversed this decision in July 2010, in response to the petition of lawyers acting for Mulugeta Guade Mengiste and Addis International Trading, described by the court as 'creditors of Tower Trading Company.' There is no evidence that EFFORT owns other companies outside Ethiopia, and

interlocutors report that at present it does not. The prospect that it might do so in future, meanwhile, is explicitly not ruled out. ”

የመዕድን ዘርፍ (Mining)

{1} ኢዛና መዕድን ኃብት ኃ/የ/ግ/ማ (Ezana Mining)

ኢዛና ማዕድን ልማት ሃላፊነቱ የተወሰነ የግል ማሕበር (Ezana Mineral Development Private Limited Company (EFFORT) በህወሃት/ ኢፈርት ባለቤትነት የተቆቆመ ካንፓኒ ሲሆን ዋና የበላይ ተቆጣጣሪዋ ወ/ሮ አዜብ መስፍን ስትሆን አታክልቲ አርዓያ ጀነራል ማናጀር ሆኖ፣ በትግራይ ክልል ውስጥ የተገኘውን 13 ቶን ወይም ፣13,000 ሽህ ኪሎ ግራም የወርቅ ማዕድን ለዓለም ዓቀፍ ጨረታ በማውጣት የካናዳዊያን የወርቅ ማዕድን ካንፖኒ ጋር ህወሃት/ኢፈርት በትግራይ ህዝብ ስም የሚዘረፈው የወርቅ ሃብት ነው፡፡ኢዛና ካንፓኒ 393.7 ሚሊዩን ብር የፕሮጀክት ወጭ 2017 ኪሎግራም ወርቅ በሁለት ዓመታት ውስጥ ለመማምረት አቅዶል፣ኢዛና በመዐድን ዘርፍ ለ106 ሠራተኞች የስራ እድል አንበሽብሾል፡፡ ለሙሰኛው ህወሃት/ ኢፈርት ‹‹የአዶላና የለገደንቢ ወርቅን የህወሃት መንግስት ለአላሙዲን ለጨረታ ሸጦል ከአራት አመት በኃላ በ 2018 እኤአ ስምምነቱ ያከትማል፡፡ህወሃት ያዘረፈንን የወርቅ ኃብት ከወዲሁ ስምምነቱን በድብቅ እንዳያድሱት የኢትዩጵያ ህዝብ፣ኢሣት፣የተለያዩ ድረ ጎፆች ከአሁኑ ህዝቡን ማሳወቅ ይጠበቅብናል፡፡ በአዶላና በለገደንቢ ወርቅ ማዕድን አካባቢ የሚኖሩ የኦሮሚያና የአማራ ህዝብም የልጅ፣የልጅ ልጆቻችሁ ኃብት በግፍ እየተዘረፈ እያያችሁ ከመኖር፣ ለኃብታችሁና ለነፃነታችሁ ፈጣሪ የሠጣችሁን አዱኛ አስነጥቃችሁ በድህነት እየማቀቁ መኖር እጣ ፈንታችሁ አይደለም፡፡ ከወርቃችሁ ኃብት የመጀመሪያው ተጠቃሚ የመሆን መብት አላችሁ፡፡In related news MIDROC Gold, one of the subsidiary companies of the MIDROC Technology Group, is at loggerheads with the Ministry of Mines over mining royalty payment. When MIDROC Gold bought the Legedembi gold mine in western Oromia for 172 million dollars in 1998 it entered into an agreement with the Ministry of Mines to pay five percent royalty fee to the ministry under the previous law. The agreement signed between the two parties is valid for twenty years.

በ1998እኤአ የለገደንቢ ወርቅ መዕድን በ172 ሚሊዩን ዶላር ለአላሙዲን በርካሽ በሙስና ሲሸጥ 98 እጅ ለሼኩና ለሚስታቸው ድርሻ ሲሆን 2 በመቶ የኢትዩጵያ ህዝብ ድርሻ ሆኖ መለስ ዜናዊ ቸበቸበው፡፡ የትግራዩን ወርቅ ለእራሱ ፓርቲ፣ ለኢፈርት ድርጅት ኢዛና አደረገ፡፡ የሚገርመው በሌሎች ሃገራቶች የወርቅ ማዕድን የኃብት ክፍፍል ለምሳሌ፣ በኢንዶኔዢያ 49 በመቶ እጅ የህዝብ ኃብት ነው፣በዚንባዌ 51 በመቶ እጅ የህዝብ ኃብት ነው፣በሞንጎሊያ 49 በመቶ እጅ የህዝብ ኃብት ሆኖ ቀሪው የኢንቨስተሩ ነው፡፡ በቻይናና በህንድ የወርቅና የተወሰኑ ማዕድናት በውጭ ሃገር ሰዎች ንብረት መሆን ሕጉ ይከለክላል፡፡

‹‹While it is not at all a new phenomenon, some authorities are trying to retain possession of their minerals. This was the third trend identified. The country also plans to introduce mandatory participation of a state-owned mining company. Other countries are doing the same. Indonesia has revealed a strategy aimed at capping external ownership of mines to 49 percent after 10 years. Zimbabwe has already started its 51 percent ‘indigenisation laws’. Mongolia has put a 49 percent limit on foreign ownership of strategic mines. China and India have constraints on foreign ownership of certain minerals. Changes to ownership laws can have a major bearing on the prize miners anticipate receiving for their risk.›› Source:-Resource Nationalism – Risky For Africa’s Economic Growth-November 2, 2013 ventures-africa Economic development, Economics.

የተፈጥሮ ማዕድን ብሄራዊ ሪፖርት
ለተባበሩት መንግስታት ኮሚሽን ለዘለቁታዊ እድገት THE UNITED NATION COMISSION ON SUSTAINABLE DEVELOPMENT (UNCSD) ኒው ዮርክ
የኢትዬጵያ ፌዴራል ዲሞክራቲክ ሪፐብሊክ የማዕድንና ኢነርጂ ሚኒስትር
አዲስ አበባ ፣ህዳር 2009 እኤአ

‹‹ከ1974 እስከ 1991 እኤአ በሃረራቱ የግል ኢንቨስትመንት በማዕድን ሃብት ዘርፍ ላይ አልነበረም፡፡ እንዲያውም የመንግስት ዘርፍ የሆኑ ኢንስቲትውሽንስ የሃረራቱን ማዕድን ሃብት የመፈለግና የማውጣት መብት ሙሉ መብት ነበራቸው፡፡ በ1991 እኤአ የፖለቲካ ለውጥ ምክንያት፤ አዲስ በገበያ መር የተቃኘ የኢኮኖሚ ፖሊሲ በሃገሪቱ ተዋወቀና ወጣ፡፡ በማዕድን ሃብት ዘርፍ፤መንግስት አዲስ የማዕድን ሃብት አዋጅ፣የማዕድን ሃብት ታክስ አዋጅ በማውጣት የግል ዘርፉን ባለሃብቶች በማዕድን ሃብት ዘርፍ የማዕድን አሰሳ፣ፍለጋና፣ልማት የስራ እንቅስቃሴ እንዲያደርጉ ፈቀደ፡፡››

‹‹ የማዕድን ሃብት አዋጅ ቁጥር 52/1993፣የማዕድን ሃብት ደንብ ቁጥር 182/1994 እዲሁም የገቢ ታክስ አዋጅ ቁጥር 53/1993 አዋጅ በማውጣት የግል ዘርፉን ባለሃብቶች መዕዋለ ነዋያቸውን እንዲያፈሱና ለመሳብ ታቀደ፡፡ አዋጆቹ በየግዜው እየተሻሻሉና በዓለም ዓቀፍ ደረጀ ተፎካካሪና ለኢንቨስተሮች ተስማሚ እንዲሆን ተደረገ፡፡››

‹‹እስካሁን ድረስ በሃገሪቱ በከፍተኛ ደረጃ የወርቅ ማዕድን ምርት የለማበት የለገደንቢ የወርቅ ማዕድን ነው፡፡ ለገደንቢ በደቡብ አረንጎዴ ድንጋይ የቀለበት ክልል ሥፍራ ውስጥ የሚገኝ ሲሆን 82 ቶን ወይም 82,000 ኪሎ ግራም የወርቅ ማዕድን ክምችት ይኖረዋል ተብሎ ይገመታል፡፡ አማካይ አመታዊ ምርቱ ደግሞ 3.6 ቶን ወይም 3,600 ኪሎ ግራም የወርቅ ማዕድን ይሆናል፡፡››

ይላል የኢትዬጵያ ፌዴራል ዲሞክራቲክ ሪፐብሊክ የማዕድንና ኢነርጂ ሚኒስትር ለተባበሩት መንግስታት ኮሚሽን ለዘለቁታዊ እድገት (UNCSD) በፃፈው ደብዳቤ፡፡ በሌላ በኩል የሜድሮክ የወርቅ ማዕድን የወርቁ ክምችት መጠኑ 37,215 ኪሎግራም ነው ይላል፡፡ 44,785 ኪሎግራም የወርቅ ማዕድን ክምችት ልዩነት በሁለቱ ሪፖርቶች መኃል ይገኛል፡፡ አንባቢ ከዚህ ጥናታዊ ፁሁፍ በመነሳት ሁለቱንም ከድረ ገፆቹ እንዲያነቡ እንጋብዛለን፡፡ (http://www UNCSD _National report_November 2009.doc) ይህ መረጃ ከድረ ገፁ ላይ በመነሳቱ ከታች እንዲያነቡት እንጋብዛለን፡፡
(http://www MIDROC Gold Mine Pvt Ltd. Co. (MGOLD)

NATIONAL REPORT ON MINING

To: - **THE UNITED NATION COMISSION ON SUSTAINABLE DEVELOPMENT (UNCSD), NEW YORK**
FROM: - Ministry of Mines and Energy Federal Democratic Republic of Ethiopia.
(Addis Ababa, November 2009)

Source :-(http://www UNCSD _National report_November 2009.doc)

Between 1974 and 1991 private investment was not allowed in the mineral sector rather government institutions were given the right to explore and develop the mineral wealth of the country. As a result of the political change that took place in 1991, a new market oriented economic policy was introduced in the country. In the mining sector, the government promulgated a new mining proclamation and mining income tax proclamations to encourage the participation of private capital in mineral prospecting, exploration and development activity.

The Mining Proclamation No. 52/1993, Mining Regulations No. 182/1994 and Income Tax proclamations No. 53/1993 were issued to attract private investment. The proclamations were consecutively amended so as to be competitive internationally and in favour of the investors.

So far developed large scale gold mine in the country is the Lege-dembi gold mine, located in the southern greenstone belt region, being operated by private company with estimated reserve of 82 tons and an average annual production of 3.6 tons of gold.

There is also small scale open pit mine of columbo-tantalite at Kenticha in the Adola belt. The deposit is both a weathered crust ore (the top 60 meters) with proven reserve of 2400 tons of tantalum pentaoxide and 2300 tons of niobium pentaoxide, and primary ore with proved reserve of 2393 ton Ta_2O_5 and 2362.5 ton Nb_2O_5. The Mine has been operating since 1990 with a pilot plant 3 producing about 20 tons per year. At present it is producing over 190 tons of tantalite concentrate of tantalite colombite ore per annum.

Secondary enriched (placer) gold has been mined traditionally (artisinaly) for years back to biblical times. Formalization of the artisanal miners has been strengthened since the early 2000's that about 1000 Kg of gold is purchased from the local miners and dealers by the National bank of Ethiopia that in turn increases in generation of foreign currency.

The federal government has been collecting royality amount 48.5 Million Birr (4.4 Million USD) from the large scale production of gold every year for the last three years. The regional administration also collects royality from the small scale and artisanal production of precious minerals, industrial and construction materials. The total amount of royality collected by each region (nine regional states and two cities Administration) is in few tens of millions of Birr (up to three million US dollars).

The amount of foreign currency earning is About 135 Million dollars every year for the last recent years from the sales of export of minerals such as gold, tantalite concentrate platinum, decorative dimension stones and gemstones. This export earning contributes up to 7-10 % of the total export foreign currency earnings of the country.

According to information from the Ministry of finance and Economic development the contribution of the mining sector to the GDP before 1990's was less than one percent; however, there is statistical worked out data from this ministry that the mining sector contributed 5.8% and 5.5% during the fiscal year 2007/8 and 2008/2009, respectively.

In Ethiopia there is no abandoned or orphaned mine due to large scale operations that the rehabilitation cost be as such big. However, the history of gold mining in Ethiopia dates back to Biblical times. Substantial amount of placer gold deposits were discovered and mined by semimechanized and artisnal methods in the Adola belt, southern Ethiopia, western Ethiopia, south western Ethiopia as well as to some extent in northern region of the country. Also Artisanal miners 10 are exploiting a number of placer gold occurrences in other different parts of the country. Base on some assessment studies the gold being mined and produced by artisanal miners all over the country is estimated to be more than 3 tonnes (3000 kilo grams) per year. In addition to this, placer gold deposit that could be mined by legally and formally established artisanal mining cooperatives is also available in western, southern and northern parts of the country. The placer mining environment is extensively dug that there are physical land degradation, open tunnels and pits, deforestation etc which is becoming issue for the environment. (Source :-(http://www UNCSD _National report_November 2009.doc)

ኢዛና ወርቅ ከሜድሮክ ወርቅ ካንፓኒ የጠበቀ ሽርክና እንዳላቸው ይታወቃል፡፡ የህወሃት መንግስት በትግራይ ህዝብ ጭምር አንቅሮ ተፍቶታል፡፡ ኢዛና የማዕድን ኃብት በ1993እኤአ ሲመሠረት በ1.4 ቢሊዩን ብር መነሻ ካፒታል ነበር፡፡ ካንፓኒው በ 17.8 ሚሊዩን ዩኤስ ዶላር የወርቅ መዕድን ማውጫ ፋብሪካ በቱርክ ማንሃተን ኮርፖሬሽን ተገነባ፡፡ ኢዛና የወርቅ መዕድን ማውጫ ፋብሪካ ሲገነባ ለአራት ዓለም ዓቀፍ ኮንትራክተሮች ጨረታ ወጥቶ የተሠጠ ሲሆን የአዶላና የለገደንቢ በዓለም ዓቀፍ ጨረታ ሳይወጣ ያለጨረታ ለሼክ አላሙዲ መሸጡ ምን ያባላል!!! ህወሃት በኢትዩጵያ ህዝብ ላይ የሚሠራው ግፍና ደባ ለምን ይሆን!!! ህዝቡን ከድህነት አረንቆ አወጣለሁ እያለ ሲምል ሲገዘት 24 አመታት ተቆጠረ፡፡የህወሃት የፖለቲካ ካድሬዎች፣ የመለስና የስዬ የጦር አበጋዞች ለሼክ አላሙዲን የተሸጠውን የወርቅ መዕድንን በተመለከተ፤ ይሄን ሞልቶ የፈሠስ የግፍ ፅዋ ምነው በአንደበታቸውና በብዕራቸው አልተናገሩትም አሊያም አልፃፉትም፡፡ ስለ ሼክ አላሙዲን የሞኖፖሊ ቢዝነስ ኢንፓየር ቂሱም ዝም መፅሃፍም ዝም!!! የኢትዬጵያ ፌዴራል ዲሞክራቲክ ሪፐብሊክ የማዕድንና ኢነርጂ ሚኒስትር ሚስጢር ምን ይሆን? ለምን ኢሳቶች በሬዲዩና ቴሌቪዥን ስርጭታችሁ ይህን ድብቅ ሚስጥር እንድትመረምሩ አደራ እንላለን!!! የብዙ ኢትዩጵያዊያን ጥያቄ መሆኑን ስገልፅላችሁ የህሊና ፍርድ ለእናንተው በመተው ነው? የህወሃት መንግስትና ሼክ አላሙዲን ሢሦ መንግስት ግብዓተ መሬታቸው አንድ ቀን ነው? ይሄን የሚጠራጠር ካለ የኢትዩጵያ ኢኮኖሚ፤ የፌዴራል፣ክልል መንግስታዊ ኢንተርፕራይዞች፣ የኢፈርት፣ጥረት፣ዲንሾ፣ወንዶ፣ሜቴክና ሜድሮክ የቢዝነስ ሞኖፖሊ 90 በመቶ በላይ ኃብት መያዛቸውን ልብ ሊሉ ይገባል!!! የኢትዩጵያን ኢኮኖሚ ያለበትን ሁኔታ የማያውቅ ፖለቲካውን አያውቅም!!!

Ezana Mining to build $17.8 million Gold Plant

Ezana Mining Development plc is to build a 17.8 million US dollar gold plant in Tigray Region of Ethiopia. The new mine is expected to contribute to increasing the national revenue from the export of minerals. The mining development awarded the turnkey contract for the project Manhattan Corporation.The South African mining services provider will build a carbon-in-leach (CIL) gold plant in Northern Tigray. Ezana selected the contractor from four international companies who had responded to the tender it put out. According to the agreement signed between Ezana and the contractor its tasks will include design engineering, procurement, shipment, construction, installation, implementation and after-sales skills development.

It is to be remembered that the mining development company signed an agreement with the Ethiopian Ministry of Mines earlier this month. The agreement was signed between Sinkenesh Ejigu, Minister for Mines and Ataklit Araya, General Manager of the mining company enabling Ezana to launch large scale gold mining activities. It was noted at the time that Ezana has already been operating gold prospecting activities in the area with significant results. The mining company plans to invest 393.7 million birr to implement its project with plans to mine 2017 kilograms of gold in the next two years. The project is expected to open employment opportunities for more than 106 people it was said.Ezana became the second company to obtain a large scale gold mining license in Ethiopia after MIDROC Gold which has been operating the only large mining effort in the country. THE ETHIOPIA OBSERVATORY

- The Ministry of Mines revoked two gold exploration licenses it granted to a Chinese Company, Donia Beijing Resources, in the Tigrai Regional State. Donia has been prospecting for gold deposit in north Tigrai. Donia had established a joint venture company with Ezana Minerals Development Mining Plc, one of the subsidiary companies under EFFORT. The joint venture company established with the ruling party affiliated company Ezana is called Makeda. Reliable sources told The Reporter that the Ministry of Mines cancelled the gold exploration license it granted to both Donia Beijing Resources and Makeda. Ezana owns a 20 percent stake in the joint venture company while Donia owns 80 percent.
- Ezana and Canaco Resources Inc, a Canadian company based in Vancouver, discovered a substantial amount of gold, silver, lead and zinc mineral deposits in north Tigrai. The gold exploration project is called the Harvest Project of Tigrai. Company officials told The Reporter that they came across a world class gold, silver, lead, copper and zinc. These minerals are associated and are usually found together. The discovery was made in a locality called Terakimiti, 600 km north-west of Addis Ababa.
- The ministry has recently introduced a new law that demands an eight percent royalty fee from companies engaged in the mining sector. Accordingly the ministry asked MIDROC Gold to increase the royalty fee to eight percent. MIDROC pays the ministry more than 100 million birr in royalty fee every year. The management of MIDROC Gold was frustrated by the ministry's demand. Dr. Arega Yirdaw, CEO of MIDROC Technology Group, protested that the new law could not be applicable on the agreements made earlier. Sources said the issue is yet to be resolved.
- Ezana formed a joint-venture for gold exploration with Ghana's Ashanti in 1996. In 2007 it formed joint ventures with Egyptian and Chinese companies to develop a number of Gabions (from the Italian gabbione 'large cage') are used in stabilising terraces and escarpments for landscaping or during soil and water conservation and road construction.

{2} ሳባ ማርብል ፋብሪካ (Saba Stone)Saba Dimensional Stones

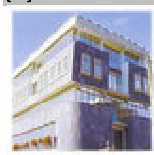 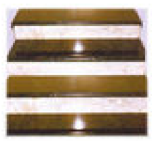

ሳባ ማርብል ድንጋይ በ1992 እኤአ በመሃከለኛው ትግራይ በአድዋ በ75 ሚሊዩን ብር ወይም 4.5 ሚሊዩን ዩኤስ ዶላር ተመሰረተ። ሳባ ማርብል ፋብሪካ ምርቶች ማርብል፣ላይም ስቶን፣ግራናይትና ቴራዞ ታይልስ ለሃገር ውስጥ ያቀርባል። ለዓለም አቀፍ ገበያ ንግድ ጥሬ ያላለቀ ማርብል በብዛት ለሳውዲ አረቢያ፣አሜሪካ፣ጣሊያን ያቀርባል።ካንፓኒው በአዲስአበባ፣ ባህር ዳር፣ ጎንደር፣ መቐለና አድዋ ቢሮዎቹ ለሃገር ውስጥ ገበያ ምርቶቹን ያቀርባል። ካንፓኒው 200 ሠራተኞች አሉት።

Established in Adua in central Tigray in 1992 with a capital of ETB75million (US$4.5million), Saba extracts and processes marble, limestone and granite for domestic and international markets, from deposits identified in Tigray. Although the company has undertaken some small exports to Saudia Arabia and Italy in the past, its primary lines of supply are of marble to the domestic construction market, with agents in Addis Ababa, Bahr Dar and Gondar.

የግብርና ዘርፍ

{1} ሕይወት የግብርና ሜካናይዜሽን ኃ/የ/ማ (Hiwot Mechanised Agriculture)

ሕይወት የግብርና ሜካናይዜሽን ኃ/የ/ማ በ1992 እኤአ የተቆቆመ በግብርና ንግድ (ኮሜርሻል ፋርሚንግ)ና የግብርና ማሽነሪዎች መሣሪያዎች (ትራክተር፣ ኮምባይነር፣ ወዘተ) በማከራየትና ለገበሬዎች አገልግሎት ለመስጠት በትግራይ ውስጥ የተመሠረተ ድርጅት ነው። ካንፓኒው ሁለት እርሻና አንድ የጥጥ መፈልቀቂያ መኪና/ፋብሪካ በሁመራና በጸገዴ(በአማራ ክልል) ወረዳ አሁን በህወሃት ዘመን በምዕራብ ትግራይ ክልላዊ መንግስት ስር ተከልሎ ይገኛል። ካንፓኒው በተጨማሪ በራውያአን የከብት ኃብት ልማትና የእርባታ የእርሻ መሬት አለው። ካንፓኒው ከተመሠረተ ጀምሮ በአጠቃላይ ያለማው የእርሻ መሬት ከባቦ እርሻ 2,400ሄክታር፣ባናት እርሻ 3,096 ሄክታር፣ኒጉአራ እርሻ 2,382 ሄክታር ማልማቱ ታውቆል።

ሕይወት የግብርና ሜካናይዜሽን በሃያ አምስት ሚሊዩን ብር ካፒታል እንደተመሰረተና 14,000 ሄክታር የእርሻ መሬት በዝናብ በማልማት የተለያዩ ሰብሎችን፣ሠሊጥ፣ጥጥ፣ማሽላ በሁመራና በጸገዴ ወረዳ አልምቶል። ካንፓኒው መቶ ትራክተሮችና አስር ኮንባይነሮች እንዳሉት ይታወቃል። ካንፓኒው አንድ የጥጥ መፈልቀቂያ መኪና/ፋብሪካ 2,100 ቶን ጥጥ ምርት በአመት ከእራሱና ከገበሬዎች እርሻ እያመረተ ለአልሜዳ ጨርቃጨርቅ ፋብሪካ የጥጥ ያቀርባል። ካንፓኒው 20 ሄክታር የመስኖ እርሻ ከካሳ ወንዝ በመጥለፍ በማልማት ላይ ይገኛል። እንዲሁም 6000 ሄክታር የእርሻ መሬት በሚቀጥለው ሦስት አመታት ውስጥ ለማልማት እቅድ እንዳላቸው ይገልፃሉ። ሕይወት የህወሓት መንግስት ተቀናሽ ወታደሮችን በሁመራ አካባቢ መሬት ተሰጥቶቸው መልሰው እንዲቆቆሙ አድርገዋል። ሕይወት የግብርና ሜካናይዜሽን 300 ቆሚ ሠራተኞችና በምርት ወቅት፣10,000 ግዜዊ ሠራተኞች ቀጥሮ ያሰራል።

{2}አበርገሌ ዓለምአቀፍ የከብት ኃብት(Abergelle International Livestock Development)

አበርገሌ ዓለምአቀፍ የከብት ኃብት በመነሻ ካፒታል አስር ሚሊዩን የኢትዩጵያ ብር በ2004 እኤአ ተመሠረተ።በአሁኑ ግዜ 27 ሚሊዩን ብር ካፒታል ያለው ድርጅት ነው። ካንፓኒው በመቀሌ ከተማ የቆራ አገልግሎት፣ በመሆኒ እና በአላማጣ(ወሎ የአማራ ክልል የነበረው) አሁን (ደቡብ ምስራቅ ትግራይ ተብሎ የተካለለ) የከብት መኖ ማዘጋጃና ማቀነባበሪያ እንዲሁም ሦስት የከብት ማድለቢያ ጣቢያዎች በአላማጣ፣አግቢ፣ሽሬ ይገኛሉ። ድርጅቱ 80 ቆሚ ሠራተኞች ሲኖሩት ወደፊት በመካከለኛው ምስራቅና ደቡብ አፍሪካ የከብት ሥጋ ምርት ለገበያ ለማቅረብ እቅድ እንዳላቸው ይገልፃሉ።

{3}ብሩህ ተስፋ የመስኖና ውሃ ቴክኖሎጅ(Bruh Tesfa (Bright Hope) Irrigation & Water Technology)

የብሩህ ተስፋ የመስኖና ውሃ ቴክኖሎጅ በ2004 እኤአ በመቐሌ ውስጥ ተመሰረተ በአዲስአበባም ቅርንጫፍ ቢሮውን ከፍተ።የካንፓኒው ዋንኛ ዓላማ በምስራቅ አፍሪካ አገሮች በመስኖና ውሃ ቴክኖሎጅ መሣሪያዎች አቅርቦት መሪ መሆን ነው።

ካንፓኒው ይህንንም ለመተግበር የሚያመርታቸውን የውሃ ቴክኖሎጅ መሣሪያዎች ጥራትና ንድፍ ለዓለም አቀፍ ገበያ ተወዳዳሪ በማድረግና የመገጣጠም አገልግሎት በመስጠት ጭምር ነው። ካንፓኒው ከሚያመርታቸው ምርቶች ውስጥ፣ ዘመናዊ የመስኖ የእርሻ አገልግሎት፤የመስኖ ተንጠባጣቢ የውሃ ፕላስቲክ ቱቦ፣ኤችዲ ፒኢ ቱቦዎችና

መገጣጠሚያዎች፣ የውሃ ቁጠባና የኃይል ፍጆታን ቀናሽ ቴክኖሎጂ በመጠቀም ለደንበኞቹ ለገበሬዎች፣ ለኮሜርሻል ፋርም፣ ለመንግስትና መንግስታዊ ላልሆኑ ድርጅቶች ምርቱን በማቅረብ አገልግሎት ይሠጣል፡፡

The businessman Mulugeta Guade established Addis Pharmaceuticals Share Company with a partner in 1992, as discussed above. Reported disagreements over the price at which EFFORT would purchase his 49% stake in the company coincided with a number of legal disputes between EFFORT and Mulugeta and his business interests (including Addis International Trading and Addis Transport), before the shares were finally sold to EFFORT in February 2005. Mulugeta was also a founder shareholder of Wegagen Bank in 1997, and it was reported that the removal of the Bank's second Chairman in 2006 was connected with the issue of a letter of credit in his favour.

{4}ማጨው የችፑርድና ካንፔልሳቶ ፋብሪካ(Maichew Particleboard Factory)

የማጨው የችፑርድና ኮንፔልሳቶ ፋብሪካ፣ከትግራይ በስተደቡብ በማጨው ከተማ ውስጥ የሚገኝ ሲሆን በአካባቢው ባለ ፣የባህርዛፍ ተክል የእንጨት የችፑርድና ኮንፔልሳቶ ምርትና የቤት ዕቃዎች ያመርታል፡፡ፋብሪካው ከነ ባህርዛፍ ተክሉ በ80,000 m2 ሜትር ስኳር ቦታ ላይ የተገነባ ነው፡፡ ፋብሪካው 400 ሠራተኞች እንዳሉት ይታወቃል፡፡

{5}መቐለ የእፅዋት ዘረመል ላብራቶሪ (Mekelle Plant Tissue Culture Propagation Laboratory)

የመቐለ የእፅዋት ዘረመል ላብራቶሪ በ2006እኤአ ሲመሠረት የግብርና ምርት ስርዓቱን ለመለወጥና በተትረፈረፈ የግብርና ምርቶች፣በምግብ እራስን ለመቻል ዓላማ ነበር፡፡ የካንፓኒው ዓላማ የችግኝ ምርቶችን በዓመት ከ3 ሚሊዩን ወደ 5 ሚሊዩን ከፍ ለማድረግ ነበር፡፡ ከችግኞቹ መኃከል ሙዝ፣ድንች ስኮር፣ vines አፕል፣ citrus ባህር ዛፍ፣የሸንኮራ አገዳ፣ አናናስ፣ጉደሬና የአበባ ምርቶች ይገኙበታል፡፡ ይህ ካንፓኒ ቅርብ ግዜ፣ በኢፈርት ለመቐሌ ቴክኖሎጅ ኢንስቲቲዩት በስጦታ ተበርክቶል፡፡

{6}ብሄራዊ የጨርቃ ጨርቅ ቴክኖሎጅ (National Geotextile Technologies (Wukro Gabion Factory)

ብሄራዊ የጨርቃ ጨርቅ ቴክኖሎጅ በ2004 እኤአ በውቅሮ ተመሠርቶ ከአንድ ኣመት በኃላ ምርት መስጠት ጀመረ፡፡ ድርጁቱ የተቆቆመበት መነሻ ካቲታል አስር ሚሊዩን ብር ሲሆን በአሁኑ ግዜ ወደ 17 ሚሊዩን ብር ከፍ ብሎል፡፡ካንፓኒው ለደንበኞቹ ለክልል መንግስት ቢሮች፣ለግል ግንባታ ድርጅቶች፣ለመንግስትና መንግስታዊ ላልሆኑ ድርጅቶች ምርቱን በማቅረብ አገልግሎት ይሠጣል፡፡ ካንፓኒው 120 ቆሚ ሠራተኞችና 240 ጊዜያዊ ሠራተኞች አሉት፡፡

As with a number of the smaller and relatively low-tech enterprises originally under Dejenna Endowment and recently incorporated under EFFORT, competitors consider that this kind of enterprise might have been left to private entrepreneurs, and that EFFORT's involvement adds relatively little value but squeezes local SME competition.

{7}አላጌ የደን ልማት አገልግሎት (Alage Forest Development & Utilisation)

አላጌ የደን ልማት አገልግሎት በ2005 እኤአ በመቐሌ ከተማ በደጀና ኢንዶንመንት ስር ተቆቆመ፡፡ የካንፓኒው ዓላማ የደን ልማት ኢንደስትሪ ለማስፋፋት including lumber, and essential oil and briquette production from eucalyptus. የካንፓኒው በቤተሙከራ ጃትሮፓን፣ aloe, and sisal ጃትሮፓን፣እና የባህር ዛፍ ምርት ለማጨው ችፑርድና ኮንፔልሳቶ ፋብሪካ ያቀርባል፡፡

በኢትዩጵያ ኢኮኖሚ ውስጥ ሌሎች የትግራይ ተዋናዩች (Other economic actors in Tigray)

EFFORT and its companies form part of a network of organisations active in the regional economy of Tigray, many of which also have close links to the ruling party. Some of them also emerged during the TPLF's military campaign against the previous government. Of these, EFFORT companies enjoy co-operative or collaborative relations with each of:

- ❑ትግራይ ረድኤት ድርጅት (The Relief Society of Tigray (REST);
- ❑ትግራይ ልማት ማህበር (The Tigray Development Association (TDA);
- ❑ትግራይ ከዘመቻ የተመለሱ ማህበር (The Tigray Veterans' Association;)
- ❑የገበሬ፣ የሴቶች፣የወጣቶች ማህበር (Farmers', Womens' and Youth Associations;)
- ❑ኮፕሬቲቭ (Co-operatives;)
- ❑ደደቢት የብድርና ቁጠባ ኢንስቲቲዩሽን ሼር ካንፓኒ (Dedebit Credit and Savings Institution Share Company (DECSI).

የክልላዊ መንግስቶች የንግድ ኢንተርፕራይዝ (Regional state-owned enterprise (RSOE) sector)

የኢህአዴግ ፓርቲዎች የንግድ ድርጅቶችና ክልላዊ የልማት ድርጅቶች (Regional development organizations & endowment-owned businesses)

ከህወሓት/ኢህአዴግ ፓርቲዎች የተወረሱ የንግድ ድርጅቶች(endowment-owned businesses) በፓርቲዎች በስጦታ ወይም በችሮታ የተላለፉ የንግድ ድርጅቶች እየተበራከቱ መጥተዋል፡፡ የህወሓት/ኢህአዴግ ፓርቲና ቢዝነስ (የንግድ ሥራ) እጅና ጎንት በመሆን የግሉን ዘርፍ ደፈጠጡት፡፡በህወሓት መንግስት የቢዝነስና ፖለቲካ ግንኙነቶች ከ1990እኤአ ጀምሮ በኢትዩጵያ ኢኮኖሚ ውስጥ ከህወሓት/ኢህአዴግ ፓርቲዎች የተወረሱ ኃብቶች ኢፈርት በትግራይ፣ ጥረት በአማራ፣ ቱምሳ በኦሮሚያና ወንዶ በደቡብ ክልላዊ መንግስቶች ውስጥ እነደአሸን ፈሉ፣ የክልላዊ መንግስቶች የንግድ ድርጅቶች እየተንሰራፋ መጡ፡፡

{1}ጥረት በአማራ (The Amhara National Regional Rehabilitation and Development Fund, Endeavour or *Tiret*)

ጥረት በአማራ፤የአማራ ብሔራዊ ክላልዊ መልሶማቆቆምና ልማት ማህበር ወይም ጥረት በመባል ይታወቃል፡፡ ጥረት በ1995 እኤአ ሲቆቆም አስቀድመው የተመሠረቱትን የንግድ ድርጅቶችና ካንፓኒዎች በማካተት፣ለምሳሌ አንባሰል

ትሬዲንግ በ1993 እኤአ፣ብሉ ናይል ትራንስፖርት በ1992 እኤአ፣ዳሽን የቢራ ፋብሪካ በ1995እኤአ፣ እንዲሁም በ አግሮ ፕሮሰሲንግ ዘለቀ አግሪካልቸራል ሜካናይዜሽን በ1996እኤአ የሥጋ ውጤቶች ፋብሪካና ልዩ ልዩ ንግዶች፣ ሌሎች ካንፓኒዎች ሼባ ኢንደስትሪስ(ሠሊጥ ፕሮሰሲንግ ታሂና እና ሃልዋ) እንዲሁም የደጋ ቡና ሁለቱም በ1993እኤአ ተቆቆሙ። በ1998እኤአ የአማራው ክልልዊ መንግስት ጥረት መቀመጫውን ፈረንሳይ ካደረገው ቢጂአይ ጋር በመሆን የዳሽን ቢራ ፍብሪካን በጎንደር መሠረቱ። በኃላም የፈረንሳዩ ቢጂአይ ከጥረት ጋር ባለመግባባት ሽርክናውን አፍርሶል። BGI Ethiopia which produces St George (Addis Ababa), Castel and Bati (Kombolcha) beers, subsequently withdrew from the venture, reportedly in disagreement over expansion plans.

እንዲሁም በ2009 እኤአ በሃገሪቱ ሁለተኛ ደረጃ የሆነውን የብቅል ፋብሪካ በ396 ሚሊዩን ብር ካፒታል በማቆቆም የንግድ ዘርፉን እያሰፉ እንደሄዱ ከድረ-ገጹ መረዳት ይቻላል። ጣና ኮምኒኬሽን በመረጃ ቴክኖሎጂ ዘርፍ ከውጭ በመጡ ኢትዩጵያዊን ወልደልዑል ካሣ መሪነት እሽሙር ግንባር(joint venture) በ250 ሽህ ብር ሼር የተመሰረተ ካንፓኒ ሲሆን ዓላማውም የሞባል ስልክ መገጣጠሚያ ፋብሪካ በባህር ዳር ከተማ ።የቻይናው ዜድቲኢ ኮርፖሬሽን የጣና ሞባይል ንድፍና መገጣጠሚያ ፋብሪካ በጠረታ ያሸነፈ ድርጅት ሲሆን ጥረት 56.7 ሚሊን ብር ብድር ከ ዲቢኢ ፕሮጀክቱን ህያው ለማድረግ ብድር አግኝቶል። Chinese telecoms giant ZTE Corporation won the bid for the design and build of the plant in Bahr Dar, sought in September 2009 (Ethiopian Herald, 2009). In February 2011 *Tiret* secured at 56.7 million ETB loan from the DBE for the project (Addis Fortune Newspaper, 2011b). ካንፓኒው ወደፊት የቴሌቭዠን፣የኮንፒውተር፣ የማይክሮ ፕሮሰሰር ቺፕ ማምረቻ እቅድ አለው። ጥረት የቤት ግንባታ እቃዎች በማከፋፈል የንግድ ሥራ ላይም ተሰማርቶ የሚገኝ ድርጅት ነው። እንዲሁም ተቀማችነቱን አሜሪካ ባደረገው የአሜሪካ ኖርዝ ሆልዲንግ ኢንቨስትመንት ሉለተኛውን ሲሚንቶ ፋብሪካ በደጀን በ2012 እኤአ አጠናቆል። የወጋጋን ባንክን ከመሠረቱት ድርጅቶች ውስጥ ኢፈርት፣ ጥረት፣ ቱምሳና ወንዶ ሼር እንዳላቸው ይታወቃል። ጥረት የዋልታ ኢንፎርሜሽን ሴንተረና የአማራ ክልል የብድርና ቁጠባ ድርጅትን መስርተዋል። በተጨማሪም ጥረት   የአማራ የልማት ማህበርና የአማራ መልሶ ማቆቆም (Amhara Development Association (ADA) ና የልማት ማሕበር (Organisation for Relief and Development in Amhara (ORDA). ምስረታ ላይ እገዛ አድርጎል። ጥረት የአማራው ክልል መንግስት፣ የንግድ ካንፓኒ በአጠቃላይ 2800 ሠራተኞች ቀጥሮ ሲያሰራ በአንፃሩ ኢፈርት የትግራይ ክልል መንግስት የንግድ ካንፓኒዎች 14000ቆሚ ሠራተኞችና 34000 ጊዜያዊ ሠራተኞች እንዳሉት ለማወቅ ተችሎል።

Tiret and its companies, for instance, employ only 2,800 staff (interview), as compared with the more than 14,000 permanent employees or 34,000 contract staff of EFFORT and its companies. Although all three run a number of lucrative trading and transport businesses, none of them plays as important a relative economic or social role in their respective region as EFFORT does in Tigray, and only *Tiret* seems to have significant investment in manufacturing plant.

{2}ቱምሳ በኦሮሚያ (*Tumsa* Endowment Fund in Oromia)

በኦሮሚያ ክልል ቱምሳ ኢንዶውንመንት ፈንድ በ2001እኤአ ተመሠረተ፣አስቀድመው የተቆቆሙት ዲንሾ ኢንተርፕራይዝ በ1992 እኤአ የተመሠረተ፣ ዲንሾ አግሮ-ኢንደስትሪ፣ዲንሾ የትራንስፖርት አገልግሎት፣ ዲንሾ ትሬዲንግና፣ዲንሾ ቢፍቱ ትሬዲንግ ቱምሳ ኢንዶውንመንት ፈንድ ሥር ተካተቱ። ዲንሾ ትሬዲንግ በ1990እኤአ በኦሮሚያ ክልል ውስጥ ማዳበሪያ ለገበሬዎች በሽያጭ በማከፋፈል ይታወቃል።በ1993እኤአ የተቆቆመው ዲንሾ ቢፍቱ ትሬዲንግ ሰሊጥና ቡና ወደ ውጭ ሃገር በመላክ ንግድ ላይ ቆይቶ በድሬዳዋ ከፍተኛውን የጫት ንግድ በመቆጣጠር የግሉን ዘርፍ ነጋዴዎች ሥራ ነጠቀ። በምዕራብ ሐረርጌ ዞን አምራቾች ኮኦፕሬቲቭ የጫት ላኪዎች ማሕበር ዲንሾ ትሬዲንግ ዋነኛው ሼር ሆልደር ሆኖ እስከ 2005እኤአ ዘለቀ።በ1999እኤአ ዲንሾ ኢንቨስትመንቱን በማጠናከር በኦሮሚያ የቡና አምራቾች ኮኦፕሬቲቭ ዩኒየን ጋር በመስራት ቡና ወደውጭ ሃገራት፣ ታላቆ ብሪታንያና ጀርመን ልክ ነበር። በ1999እኤአ የዲንሾ ካንፓኒዎች ዋና ስራ አስኪያጅ ዱባለ ጃሌ እንደገለፁት የዲንሾ አመታዊ ተንቀሳቃሽ ገንዘብ 900 ሚሊዩን ብር እንደነበር ለ ፎርብስ መጋዚን ገልጸዋል።ዱባለ ጃሌ የቀድሞ የኢትዩጵያ ብሄራዊ ባንክ ገዥ ነበሩ።

Dinsho also invested in the establishment of the Oromia Coffee Farmers' Co-operative Union in 1999, and has offices to facilitate export in the UK and Germany (Forbes Magazine, 1999). Dinsho's CEO, former Governor of the National Bank of Ethiopia (NBE) Dubale Jale, noted in an interview in 1999 that the companies' annual turnover was ETB900million (Forbes Magazine, 1999). In 2000, after moving into floriculture (Ethiopian Highland Roses plc), it was described as the 'second largest private sector firm in Ethiopia, behind MIDROC', suggesting a larger turnover than EFFORT (Indian Ocean Newsletter, 2000). Further research would be required to assess the accuracy of this claim, and the relative value of EFFORT and *Tumsa* in terms of turnover and profits. It seems unlikely that the *Tumsa* group, with its stronger focus on export trade, has assets or investments on the scale of EFFORT. Criticism of the group has focused on its involvement in well-established trade sectors where there are many other business actors.

{3}ወንዶ በደቡብ ክልሎች (Wendo Endowment Fund in SNNPRS)

ወንዶ በደቡብ ክልል፣በ1994 እኤአ በሃዋሳ ከተማ ውስጥ በ6 ሚሊዩን ብር ካፒታል ተመሠረተ። ወንዶ የንግድ ድርጅት ወደ ውጭ ሃገር ቡናና ጭት በመላክና ከውጭ ንግድ ማዳበሪያ እያመጣ በደቡብ ክልል ለገበሬዎች በማከፋፈል ንግድ የተሰማራ ኩባንያ ነው። ከኢህአዴግ መነሻ ካፒታሉን እንዳገኘ ይገለፃል። የክልል መንግስታት የጋራ የንግድ ኢንዶንመንት ካንፓኒዎች

Wendo Trading was established in Awassa in 1994, with capital of ETB6million, widely understood to have been provided by other EPRDF sources. Its trade and export activities focus on fertiliser, coffee and *khat*.

የክልል መንግስታት የጋራ የንግድ ኢንዶንመንት ካንፓኒዎች (Joint endowment-linked companies)

የክልል መንግስታት የጋራ የንግድ ኢንዶንመንት ካንፓኒዎች ኢፈርት የትግራይ፣ጥረት የአማራ፣ ቱምሳ ኦሮሚያና ወንዶ የደቡብ የክልል መንግስታት የህብረት የንግድ ድርጅቶች ናቸው። እነሱም 1ኛ/ ወጋጋን ባንክ፣2ኛ/አፍሪካ ኢንሹራንስ 3ኛ/ሜጋ ፓብሊሽንግ 4ኛ/ ዋልታ መረጃ መዕከል 5ኛ/ ፋና ሬዲዩ ያካትታል።

1ኛ/ ወጋጋን ባንክ፣(Wegagen Bank)

ወጋጋን ባንክ በ1997እኤአ ሲቆቆም ኢፈርት 15 በመቶ ሼር ነበረው።የኢትጵያ ህግ አንድ ኢንቬስተር 5 በመቶ ሼር ብቻ መሸፈን እንዳለበት ህግ በመደንገጉ ኢፈርትና የሌሎቹም ሼር 4 በመቶ ሆነ። በ2010 እኤአ ወጋጋን ባንክ 223 ሚሊን ብር ከታክስ በኃላ ትርፍና 23 በመቶ እድገት ማግኘቱን አስታውቆል። ወጋጋን ባንክ የተቆቆመበት የተከፈለ ካፒታል 633

ሚሊዩን ብር በመሆን በሃገሪቱ ካሉት ባንኮች ትልቁ መሆን ችሎል። ወጋጋን ባንክ 3.8 ቢሊዩን ብር ተቀማጭ ገንዘብ ያለው ሲሆን ብድር የማበደር አቅሙ ስፊ መሆኑ ይስተዋላል።

EFFORT in common with its other three sister regional endowment funds held a 15% founding share in Wegagen Bank when it was established in June 1997. After Ethiopian legislation introduced a 5% cap on bank shareholding from a single investor, EFFORT and the other endowments each reduced their stake, and EFFORT now owns around 4% of Wegagen. In November 2010 Wegagen reported a profit of ETB223.3million after tax during the 2009/10 FY, an increase of more than 23%. Wegagen's paid up capital of ETB633million is the highest of the country's private banks. The bank has deposits of ETB3.8billion, and in early 2011 was concerned about excess liquidity in the context of ongoing government caps on lending, which have subsequently been partially, but not entirely, relaxed. [56]

2ኛ/አፍሪካ ኢንሹራንስ(Africa Insurance in the financial sector)

አፍሪካ ኢንሹራንስ ሁለተኛው የፋይናንሻል ዘርፍ ካንፓኒው ሲሆን በ2009/10እኤአ 19 ሚሊዩን ብር የተጣራ ትርፍ አግኝቶል። አፍሪካ ኢንሹራንስ 291 ሚሊዩን ብር አጠቃላይ ንብረት እንዳለው ተገልፆል። በመላ ሃገሪቱ ውስጥ 15 ቅርንጫፍች አሉት። አፍሪካ ኢንሹራንስ 40 ሚሊዩን ብር ሼር በወጋጋን ባንክ አለው።

Whilst not formally verified, interviews effectively confirmed that ANDM and TPLF had agreed to make capital available to the parallel structure in the SNNPRS. Meanwhile, a second financial sector company, Africa Insurance, reported ETB19million net profit for the 2009/10 FY, with total assets of ETB291million. Africa Insurance has 15 branches throughout the country, and is a shareholder of Wegagen Bank, to the value of ETB40million.

3ኛ/ሜጋ ፓብሊሽንግ(Mega Publishing)

ሜጋ ፓብሊሽንግ ኢንተርፕራይዝ ዋና ዓላማ በሃገሪቱ የአሳታሚነት፣የህትመት፣የመዝናኛና የማስታወቂያ ስራዎች ከግሉ ዘርፍ ባለሃብቶች ሥራ እየተሸማ ዘርፍን ለመቆጣጠር በቅቶል። ሜጋ ኢንተርፕራይዝ ከፌዴራል የትምህርት ሚኒስቴር ብዙ የትምህርት ቤት መፅሃፍቶች እንዲያትም ያለጨረታ በማሸነፍ በዘርፉ የተሰማሩ ማተሚያ ቤቶች ከጨዋታ ውጭ ያደረገ ድርጅት ነው። ለናሙና በደቡብ ክልል በሜጋ ታትሞ በህዝብ የተቃጠለው መፅሃፍት በብዙ ሚሊዩን ብር ወጭ ወጥቶበት እንደነበረ ልብ ይበሉ። ሜጋ ኢንተርፕራይዝ በአዜብ መስፍን ዋና ስራ አስኪያጅነት ይመራ ነበር። ሜጋ ፓብሊሽንግ ኢንተርፕራይዝ በ1995እኤአ በ13ሚሊዩን ብር ኩራዝ ፓብሊሽንግ ድርጅትን ከ35 መደብሮቹ ጋር እንደገዛ ልብ ይበሉ።

4ኛ/ ዋልታ መረጃ መዕከል(Walta Information Centre (WIC)

ዋልታ መረጃ መዕከል፣አስቀድሞ ዋልታ የዜና ኤጀንሲ ይባል ነበር። በ1996 እኤአ ዋልታ መረጃ መዕከል በሜጋ ኢንተርፕራይዝ ሥር ተደራጀ። ዋልታ ብቸኛው የሃገር ውስጥ ተወዳዳሪ በመሆን የኢትዩጵያ ዜና አገልግሎት (ኢዜአ) ድርጅት በመሆን ለመንግስት መገናኛ ብዙሃን ዜናዎች በመሸጥ መተዳደር ጀመረ። ዋልታ መረጃ መዕከል፣ በመላ ሃገሪቱ መረቡን በመዘርጋት ሪፖርተሮቹን ሰየመ። ዋልታ በኢፈርት፣ጥረት፣ዲንሾና ወንዶ በሼር ካንፓኒ የተቆቆመ ካንፓኒ ነው።

5ኛ/ ፋና ሬዲዩ(Fana Radio in the areas of publishing and broadcasting)

ፋና ሬዲዩ የህወሃት/ኢህአዴግ ሬዲዩ በመሆን ጫካ እያሉ ያገለግል የነበረ በደርግ አገዛዝ ዘመን የተቆቆመ የህወሃት የሬዲዩ ጣቢያ ነበር። ደርግ ከወደቀ በኃላ በሽግግር መንግስት ዘመን ፋና ሬዲዩ ስርጭቱን ቀጠለ። ፋና በሬዲዩ የግል ንግድ ዘርፍ ስርጭት ከሌሎች የግል ሬዲዩ ጋር ሆኖ ፍቃድ ተሰጠው። ፋና ሬዲዩ/ፋና ብሮድካስቲንግ ኮርፖሬሽን ፕሮግራሞች በኮንትራት በመስራት ለተለያዩ ክልላዊ መንግስቶች ለሱማሌ፣ለኦሮሚያና ለአፋር በኮንትራት በመስራት ዳጎስ ያለ ጥቅም አገኘ።

ከህወሓት/ኢህአዴግ ፓርቲዎች የተወረሱ ኃብቶች ኢፈርት በትግራይ፣ ጥረት በአማራ፣ ቱምሳ በኦሮሚያና ወንዶ በደቡብ ክልሎች ውስጥ እየተንሰራፋ ይገኛሉ። የኢትዩጵያ ብሔር ብሔረሰቦች የኢኮኖሚ እኩልነት በምን ላይ የተመሠረተ ይሆን!!! የተወሰኑ ብሔሮች ሌሎቹን ብዙሃኑን የሚበዘብዙበትና የሚጨቁኑበት ሥርዓት መተከሉን ማንም ህሊና ያለው የሚገነዘበው ነው። ለአለፈው ሃያ አራት ዓመታት፣ ኢፈርት የአንበሳውን ድርሻ ሲያገኝ፣ ጥረት ሙዳ ሥጋ፣ቱምሳና ወንዶ ቅንጣቢ ሥጋ የደረሳቸው ይመስላሉ። ለሌሎቹ የብሄር ብሄረሰቦች ቀን በአመት አንዴ ይከበርላቸዋል።

{II} የፌዴራል መንግስት ዘርፍ የንግድ ኢንተርፕራይዝ(Federal state-owned enterprise (FSOE) sector)

የፌዴራል መንግስታዊ ዘርፍ ኢንተርፕራይዝ የህወሃት/ኢህአዲግ ‹‹የመንግስት የልማት ድርጅቶች›› በመባል የሚታወቁት በተጨባጭ የፌዴራል መንግስታዊ ዘርፍ የንግድ ኢንተርፕራይዞች ውስጥ የኢትዩጵያ አየር መንገድ፣ኢትዩቴሌኮም፣ የኢትዩጵያ ኤሌትሪክ ኃይል፣የኢትዩጵያ ንግድ ባንክ፣የኢትዩጵያ ኢንሹራን ኮርፖሬሽን፣የኢትዩጵያ ንግድ መርከብ ድርጁት፣የብረታ ብረትና ኢንጂነሪንግ ኮርፖሬሽን(ሜቴክ)ና ስኳር ኮርፖሬሽን የመሳሰሉት ናቸው። በ2013/14እኤአ እነዚህ የመንግስት የግል የንግድ ኢንተርፕራይዞች በራሳቸው የሚያደርጉት የውጭ ብድር 11.749 ቢሊዩን ዩኤስ ዶለር ይገመታል።

በ2006 በጀት አመት በኢትዩጵያ አራቱ የፋይናንስ ድርጁቶች ማለትም፣የኢትዩጵያ ንግድ ባንክ፣የኢትዩጵያ ልማት ባንክ፣ የኮንስትራክሽንና ቢዝነስ ባንክ እና የኢትዩጵያ መድን ድርጅት፡-(1) ጠቅላላ ያስመዘገቡት ሀብት ወደ 290.86 ቢሊዩን ብር(14.5 ቢሊዩን ዩኤስ ዶላር) ማደጉን የመንግስት የፋይናንስ ድርጁቶች ኤጀንሲ ዋና ዳይሬክተር ዶክተር ስንታየሁ ወልደሚካኤል በአዲስ ዘመን ነሐሴ 2/2006 ዓ/ም እንደገለፁት። (2) አራቱም ባንኮች በትርፋማነት ያሰመዘገቡት ገንዘብ 10.89 ቢሊዩን ብር ሲሆን፣ የኢትዩጵያ ንግድ ባንክ ብቻውን ያስመዘገበው ትርፍ 9.69 ቢሊዩን ብር ደርሷል። (3) አራቱም ባንኮች ወደ ኢኮኖሚው ያሰራጩት የብድር መጠን ብድር ቦንድ ኩፖንን ጨምሮ 88 ቢሊዩን ብር ነው። (4) አራቱም ባንኮች የቁጠባ መጠናቸው 199.41 ቢሊዩን ብር ነው። (5)የአራቱም ባንኮች ካፒታላቸው ሪዘርቩን ጨምሮ 16.44 ቢሊዩን ብር ደርሷል።(6) አራቱም ባንኮች ያስመዘገቡት ጠቅላላ እዳ ደግሞ 274.42 ቢሊዩን ብር(13.7ቢሊዩን ዩኤስ ዶላር) ነው።(7) የኢትዩጵያ ንግድ ባንክ 832፣የኮንስትራክሽንና ቢዝነስ ባንክ 110 ቅርንጫፍ ባንኮች አሎቸው። (8)አገሪቱ ከምታመርተው ለውጭ ንግድ የሚሆን ምርት ሽያጭና በሐዋላ ከሚገኘው ገቢ ሦስቱ ባንኮች 5.78 ቢሊዩን ዶላር ገቢ አስገኝተዋል ይሉናል።

በኢትዩጵያ አራቱ የፋይናንስ ድርጁቶች ጠቅላላ ያስመዘገቡት ሀብት ወደ 290.86 ቢሊዩን ብር ሲቀነስ ጠቅላላ እዳ ደግሞ 274.42 ቢሊዩን ብር ይሆናል ከወጭ ቀሪ ካፒታላቸው 16.44 ቢሊዩን ብር ነው። ወይም (14.5ቢሊዩን ዩኤስ ዶላር-13.7 ቢሊዩን ዩኤስ ዶላር= 822 ሚሊዩን ዶላር) ማለት ነው። በአጠቃላይ ሃገሪቱ ያላት ሃብት ከግዜ ወደ ግዜ እየመነመነ፣ወደ

ባህር ማዶ የውጭ ምንዛሪያችን እየኮበለለ፣የገንዘባችን የመግዛት አቅም በዲቨሊዌሽን እየቀነሰ መምጣትን ያሳያል። በአዲስአበባ ለአንድ ካሬ ሜትር መሬት 305 ሽህ ብር የሊዝ መጫረቻ ዋጋ መቅረቡ አመላካች የኢኮኖሚ ውድቀት መሆኑንና የብራችን እሴት ወደ ወረቀትነት መቀየርን እንደሚያሳይ የምጣኔ ኃብት ጠበብት ይገልፃሉ። በተጨማሪም የሉዓላዊ ቦንድ የቃል ኪዳን ሰነድ አንድ ቢሊዩን ዩኤስ ዶላር ብድር በአጠቃላይ ሦስቱም የኢኮኖሚ ዘርፎች ምሦሶ መወላለቃቸውን ያሳያል።

የፌዴራል መንግስታዊ ዘርፍ የንግድ ኢንተርፕራይዞች በትራንስፖርቱ ዘርፍ ያሉ አራት ድርጅቶች ኮሜት፣በከልቻ፣ሸበሌና ወይራ የትራንስፖርት ድርጅቶችን ያካትታል። በኢፈርት ኃብትነት ስር የሚገኙት ትራንስ-ኢትዩጵያ፣ኤክስፕሬስ ትራንዚት ሰርቪስ የትራንስፖርት ድርጅቶች ይገኛሉ። ሌላው በሃገሪቱ ውስጥ የሚገኙት በክልላዊ መንግስታት የንግድ ኢንተርፕራይዝ፣ የፖለቲካ ፓርቲዎች ቁጥጥር ሥር የሚገኙ የማይክሮ ፋይናንስ የብድር አገልግሎት ድርጅቶች ናቸው።በትግራይ ደደቢት የብድርና ቁጠባ ኢንስቲቲዩሽን ፣በአማራ የአማራ ብድርና ቁጠባ ኢንስቲቲውሽን፣በኦሮሚያ የኦሮሚያ ብድርና ቁጠባ ኢንስቲቲውሽን ፣በደቡብ ሲዳማ ማይክሮ ፋይናንስ ኢንስቲቲውሽን ወዘተ ናቸው።

የህወሃት ፌዴራል መንግስት የንግድ ኢንተርፕራይዝ ዘርፍ ዋና የኃብት ምንጭ የገጠርና የከተማ መሬት ለሀገር ውስጥና ለውጭ ሃገር ኢንቨስተሮች በመሸጥ ዳጎስ ያለ ጥቅምና ኃብት የሚገያገኝ ስርዓት አገዛዝ ነው። የህወሃት መንግስት መሬትን ሞኖፖላይዝ በማድረግ የገጠሩንና ከተማውን ህዝቡ የህወሃት የጦር አበጋዞች ጭሰኛ እንዳደረጉት በጥናት ተረጋግጦል። የህወሃት የጦር አበጋዞች በሞኖፖሊ ከያዙት የሃገሪቱ የኢኮኖሚ አውታርና የህዝብ ሃብቶች ውስጥ መሬት፣ አየር መንገድ፣ቴሌኮም፣ኤሌትሪክ ኃይል፣ባንክ፣ኢንሹራን፣ንግድ መርከብ፣የብረታ ብረትና ስኳር የመሳሰሉት ለግሉ ዘርፍ ባለኃብት እንዳይተላለፉ በመገድ የእነሱ ካንፓኒዎች በገንዘብ ኃይል ሲጠነክሩ ፕራይቬታዝ በማድረግ ኢኮኖሚውን በቁጥጥራቸው ስር የማድረግ እቅድ አላቸው።

የመንግስት ልማት ድርጅቶች ተቆጣጣሪ ኤጀንሲ በደርግ አገዛዝ ስርዓት የተወረሱ መንግስታዊ ድርጅቶችን ወደ ግሉ ዘርፍ ለማዘወወር በ1994 ዓ/ም በአዋጅ የተቆቆመ ድርጅት ሲሆን ኤጀንሲው ባለፈው ሃያ አንድ ዓመታት ውስጥ ወደ ግሉ ዘርፍ ያላዘዋወራቸው ንብረቶች፣ የህወሃት ኢፈርት፣የብአዴን ጥረት፣የኦፒዲኦ ቱምሳና የደቡብ ወንዶ የፓርቲ የንግድ ድርጅቶች እንዲገዞቸው ለማድረግ እንደሆነ ሳይታለም የተፈታ ነው። ከነዚህም ውስጥ 70 መንግስታዊ ድርጅቶች 2.5 ቢሊዩን ብር ወይም 147 ሚዩሊን ዩኤስ ዶላር የሚገመቱ ንብረቶች ይገኛሉ።እነዚህ ድርጅቶች ባለፈው 21 ዓመታት ውስጥ በምን ሁኔታ ላይ እንዳሉ ለህዝብና ለፓርላማ እንደራሴዎች ተገልጾ አይታወቅም። የህወሃት/ኢህአዴግ መንግስት የፌዴራልና የክልል መንግስታዊ የንግድ ኢንተርፕራይዞችን በሞኖፖሊ በመቆጣጠር ‹ልማታዊ መንግስት› ለመገንባት ነው ዋንኛ እቅዳቸው።የህወሃት/ኢህአዴግ መንግስት በኢኮኖሚው እተጠናከረ በመሄድ ሃገሪቱን ‹ልማታዊ መንግስት› ስም ለ ሚቀትሉት 50 እስለ 75 አመታታ በስልጥን ለመቆየት ነው። የህወሃት ፓርቲ ከቻይና ኮምኒስት ፓርቲ በዋናነት የቀሰመው ትምህርት በሃገሪቱ ብቸኛ አውራ ፓርቲ ሆኖ መቀጠልና የእዝ ኢኮኖሚ መገንባት እንደሆነ የሚጠራጠር ካለ ሞኝነት ነው። የህወሃት ፓርቲ ከቻይና መንግስት ባለበት 11.5 ቢሊዩን ዶላር እዳ ምክንያት ወደፊት የኢትዩጵያ አየር መንገድ፣ኢትዩቴሌኮምና የኢትዬጵያ ኤሌትሪክ ኃይል፣የመሳሰሉት ድርጁቶች በጋራ ወይም ለቻይና ፕራይቬታይዝድ መደረጋቸው አይቀርም። የመንግስት ልማት ድርጅቶች ተቆጣጣሪ ኤጀንሲ ወደ ግሉዘርፍ እስካሁን ያልተዘዋወራቸውና የፌዴራልና ለክልል መንግስታዊ ዘርፍ ኢንተርፕራይዝ(ለኢፈርት፣ጥረት፣ቱምሳና ወንዶ የፓርቲ የንግድ ድርጅቶች) ለማስተላለፍ 21 ዓመታት የፈጀበት ዋና ዋና ድርጅቶች ውስጥ የሃያ የካንፓኒዎች ስም፣ የኢንተርፕራይዙ ዘርፍ ዕይነት፣ ተቆቆሙበት የተከፈለ ካፒታል በኢትዩጵያ ብርና በዩኤስ ዶላር ቀጥሎ ይቀርባል። According to PPESA, which is the autonomous agency charged with the responsibility of assisting SOEs to achieve commercial viability before selling or leasing them to private investors and other offi cials of the GoE there is no plan for a voucher or share privatization. In relation to the market potential assessment of a capital market in Ethiopia, this is a very disappointing development as there are over 70 SOEs with an estimated value of ETB 2.5 bn. (approximately USD 147 M) to be privatized throughout the next fi ve years – see Annex IV).

Table 5: Twenty Selected PPESA Enterprises with High Paid-up Capital

Company	sector	Paid-up Capital(ETB)	Paid-up Capital(USD)
Ethiopian Petroleum Enterprise	Trade	300,000,000	17,595,308
Mugher Cement Enterprise	Cement	266,727,000	15,643,812
Ethiopian Shipping Lines	Transport	205,233,000	12,037,126
Comet Transport Enterprise	Transport	204,823,000	12,013,079
Tabor Ceramics Factory	Construction	171,876,000	10,080,704
Bedele Brewery Factory	Brewery	163,254,000	9,575,015
Agr/Equ. and Technical Service	Agriculture	149,786,000	8,785,103
Combolcha Textile Factory	Textile	149,547,000	8,771,085
Akaki S/Parts & Handtools	Metal	142,298,000	8,345,924
Ethiopian Mineral Development	Mining	128,525,000	7,538,123
Ethiopian Pharm. Manufact.	Pharmaceuticals	122,963,000	7,211,906
Blue Nile Construction	Construction	120,590,000	7,072,727
Educational Materials & Production	Printing	114,948,000	6,741,818
Awash Melkassa Al.Sulfate	Chemical	94,519,000	5,543,636
Hamaressa Edible Oil Factory	Food	81,490,000	4,779,472
MEWIT	Trade	50,000,000	2,932,551
Coffee Plantation Development	Food	48,102,000	2,821,232
Ghion Hotels Enterprise	Hotels & Tourism	19,241,000	1,128,504
Procurement Service	Service	11,016,000	646,100
Ethiopian Tourist Trading	Hotels & Tourism	10,234,000	600,235

Source: PPESA

Unless the GoE is prepared to at least partly sell shares of some large and popular SOEs to investors and as long as the GoE is not willing to change its existing privatization procedures, there will not be a qualified potential of sustainable liquidity for a local secondary stock market.

35 According to the WB, infrastructure needs for less developed countries are at 7-9% of GDP, but public spending is only 2-4%; the resulting gap is 5% of the GDB, equaling ETB 29 bn (approximately USD 1.7 bn). This is not including the capital demand for the Great Renaissance Dam.

{III} የግሉ ዘርፍ.(Private sector)

የግሉን ዘርፍ ኢኮኖሚ፣በአመዛኙ በሜድሮክ ሞኖፖሊ የኢኮኖሚ ቁጥጥር ስር የሚገኙት ድርጅቶች ናቸው።የመንግስት ልማት ድርጅቶች ተቆጣጣሪ ኤጀንሲ ወደ ግሉዘርፍ ካዘወወራቸው ድርጅቶች ከ60 እስከ 70 በመቶው ለሜድሮክ ድርጅት እንደሆነ ጥናቶች አረጋግጠዋል።

የኢኮኖሚ ዘርፍ	ኢፈርት	ሜድሮክ	ቻይና
ሲሚንቶ	መሶቦ	ደርባን	ቻይና ሲሚንቶ
ባንክ	ወጋጋን	ዳሸን	
ኢንሹራንስ	አፍሪካ	አንበሳ	
መዐድን ወርቅ	ኢዛና ወርቅ	ሜድሮክ ወርቅ	
ብረት ፋብሪካ	ሜቴክ(አቃቂ ብረታ ብረት)	ሜድሮክ ኮምቦልቻ	ቻይና ብረት
እርሻ	ኢፈርት እርሻ	ሳውዲ እርሻ	ቻይና እርሻ
መድኃኒት	አዲስ ፋርማሲዩቲካል	አዲስ ፋርማኪዩር	Sino Ethiop in 2001
አገልግሎት			
ቆዳ ፋብሪካ	ሼባ ቆዳ	ሜድሮክ ቆዳ	ቻይና ጫማ
መኪና መለዋወጫ	መስፍን ኢንደስትሪያል	ሜድሮክ	ቻይና መኪና መለዋወጫ

ማጠቃለያ፡-

የፌዴራልና የክልል መንግስታዊ ሞኖፖሊ የግሉን ዘርፍ ኢኮኖሚ በማቀጨጭና በማቀርቀዝ ላይ ይገኛሉ፣ ነፃ ገበያ ባለመኖሩና የተመቻቸ የገበያ ውድድር ህግ ባለመኖሩ፣ የመንግስት ቢሮክራሲ የህግ ደንብና አፈፃፀም በግሉ ዘርፍ ላይ ከሚፈፀሙ አድሎዎች መኃል ለመጥቀስ (1) ከባንክ ብድር የማግኘት ዕድል፣ ለኢፈርት፣ጥረት፣ቱምሳና ወንዶ የፓርቲ የንግድ ድርጅቶች፣ሜቴክ፣ሜድሮክ የመሳሰሉ ድርጅቶች የኢትዩጵያ ንግድ ባንክ የሚበደሩት ብድር አድሎ የተሞላበት መሆኑ፣ (2) ፋጣንና ቀልጣፋ የጉምሩክ አገልግሎት የማግኘት ዐድል አለመኖሩ፣(3) የውጭ ምንዛሪ በቅድሚያ የማግኘት እድል (4) የመንግስት ጨረታን ያለውድድር የማግኘት እድል (5)የሃገር ውስጥና የውጭ ገበያ የማግኘት እድል (6)የመሬት ጥያቂ ለመንግስትና ለግሉ ዘርፍ ለተሰማሩ አድሎ መኖር (7) የመንግስት ግብር በመንግስታዊና በግሉ ዘርፎች ያለ ልዩነት (8) መረጃ የማግኘት አለመኖር፣በብሔራዊ ባጀት ‹የመንግስት የልማት ድርጁቶች› አጠቃላይ ባጀት ይገለፃል እንጂ የተናጥል ባጀታቸው ለህዝብ ይፋ አለመደረግ፣ እነዚህ ድርጅቶችን በቦርድ የሚያስተዳድሩት የህወሃት/ ኢህአዴግ መንግስት ሹማምንቶች፣ የፖለቲካ ካድሬዎችና የጦር ጀነራል መኮንኖች ሲሆኑ በትምህርትና በእውቀት ነፃ ውድድር የተያዘ ሥራ ባለመሆኑ ብዙዎቹ ለኪሳራ ይዳረጋሉ።

- Previously widespread allegations about the monopolistic business strategies of the endowment-owned sector have become less easy to sustain as the economy has expanded, especially since 2003. Hitherto relatively concentrated markets (notably cement and printing)
- This is perhaps particularly true in relation to the administration of land (which is state-owned) and customs levies, although abrupt changes of policy on price controls in the context of inflation have also caused recent controversy.
- The endowment-owned companies are able to exploit strong synergies between the various businesses that operate under their umbrella. These represent only a fraction of the wider pattern of synergies between agencies closely influenced by government and ruling party policy-making and political leadership, which include federal and regional government bodies, SOEs, regional development entities, mass associations, co-operatives, and major media outlets.
- Strong and sustained economic growth is a foundation for poverty reduction in Africa. In recent years, therefore, a great deal of analysis has been devoted to understanding the preconditions and policies supportive of economic growth, particularly on means to improve the investment climate. Nevertheless, the policy advice to African governments has remained unchanged: growth and investment should result from policies promoting sound economic management, (1)transparency,(2)clear and secure property rights, (3)judicial independence and (4)the rule of law, (5)democratic elections, a light-touch investment facilitation, normally constituted business associations – and, crucially, the maintenance of distance between businesses and politicians. A recent paper on Industrial Policy in Ethiopia concludes that 'Business and politics are still strongly entwined in Ethiopia. State-owned enterprises still dominate many manufacturing industries and service sectors, and party-affiliated endowments have taken many of the business opportunities left for private engagement'. (Altenburg, 2010; 2)
- Commentary on Ethiopia often conflates distinct ideas on the basis of a widespread consensus: on the one hand the fact of the business-politics intertwining; on the other the assumption that it is a bad thing that should change. On the basis of this consensus, much international assistance to the country wrestles with the challenge of trying to move Ethiopia's economy in a more plural liberal direction. Thus, for instance, a recent funder study concluded that '[…] as the private sector grows and is in a position to contest all business areas operated by endowments, the early rationale for endowment-owned businesses has eroded.' (World Bank, 2009: 54)
- It is not surprising that in just such a transitional context, the Ethiopian government is reluctant to rely on a private sector, some elements of which it sees as rent-seeking, law-breaking and uncooperative. Working instead with immediate political colleagues who are not only trusted, but who are 'on the inside' as far as the inner workings of the state are concerned, undoubtedly carries an alternative set of risks, not least the political capture of resources which are not then used to serve economically productive or sustainable developmental ends. Perfect market competition or effective liberal constitutional checks and balances might appear to offer ideal solutions. In their absence, however, the institutionalising of the strong technocratic integrity to bolster systems that have the ability to distinguish and steer a path between productive and unproductive rent utilisation is probably more important. Another risk is the tendency for developmental patrimonialism to degenerate into less economically productive forms in cases where regimes with strong leadership continuity experience succession crises. This is potentially a further set of challenges that Ethiopia and its ruling party have yet to demonstrate they will be able to transcend.

ለማጠቃለል በአለፈው ሃያ ዓመታት ውስጥ የክልላዊ መንግስቶች ኢንተርፕራይዞች ለክልላቸው ህዝብ የፈጠሩለት የስራ እድል ብናይ በአማራ ክልል ጥረት 2,800 **ሠራተኞች ቀጥሮ ያሰራል። በትግራይ ክልል ትእምት** 14,000 **ቆሚ ሠራተኞችና** 34,000 **የኮንትራት ሠራተኞች በተለያዩት ካንፓኒዎች ውስጥ ተቀጥረው ይሰራሉ። በኦሮሚያ የዲንሾና በደቡብ የወንዶ ካንፓኒዎች ሥር የተቀጠሩት የሠራተኛ ብዛት ለግዜው ባይታወቅም ከጥረት እንደሚያንስ አያጠራጥርም።** *Tiret*

and its companies, for instance, employ only 2,800 staff (interview), as compared with the more than 14,000 permanent employees or 34,000 contract staff of EFFORT and its companies. Although all three run a number of lucrative trading and transport businesses, none of them plays as important a relative economic or social role in their respective region as EFFORT does in Tigray, and only *Tiret* seems to have significant investment in manufacturing plant. እንግዲህ ይህን የሥራ ዕድል ያገኙ ሠራተኞች በዘመዳ ዘመድና በሙስና እንደሆነ የአደባባይ ሚስጥር ነው። ትእምት፣ጥረት፣ ዲንሾና ወንዶ የክልላቸውን ህዝብ ኬክ የሚያበሉ ይመስላሉ፣ እነዚህ የፖለቲካ ድርጅቶች ህዝቡን ለመቆጣጠር፣ለመሠለል፣ አንድ ለአምስት ለማደራጀት ዓላማ መጠቀሚያ እንደሆነ ህዝቡ ያውቃል። እነዚህ ድርጅቶች በማክሮ ፋይናንስ የብድርና ቁጠባ ድርጅቶች ስር ህዝቡን በጠቃቅንና አነስተኛ ኢንደስትሪ ስም እያደራጁ በፍርፋሪ እንጀራ ህዝበ ለመግዛት ይጥራሉ። ለከተማው ህዝብ ስኳር፣ዘይት፣ዶቄት ወዘተ እየሰፈሩለት፣ ለገበሬው ማዳበሪያ፣ስኳር፣ዘይት፣ዶቄት ወዘተ እየሰፈሩለት የህወሃት/ኢህአዴግ መንግስት ደጋፊ እንዲሆንና በጉልበት በመመልመል ህዝቡን ቁምስቅሉን ያሳዩታል። በድሕነቱ ድህነት ይገዙለታል። በርሃቡ ለምነው፣ድህነት ይጨምሩለታል። ለዚህ ነው የህወሃት/ኢህአዴግ የጦር አበጋዞች ክልላዊ ‹መንግስት› መንግስት የሚያስብለው አንዳችም ነገር የሌለው።

በትግራይ ህዝብ ስም መነገድ ይብቃ!!!
የፌዴራል መንግስትና የክልል መንግስታትን የንግድ ኢንተርራይዞች የሚያጠና የኢኮኖሚ መርማሪ ኮሚሲዮን አቆቁሞ ከህዝብ የተዘረፉ ንብረቶችን በህግ ለማስመለስ በውጭና በውስጥ ጥናት ይካሄድ።
የኢትዩጵያ ህዝብ የህወሃት/ኢህአዴግ የጦር አበጋዞች በትግሉ ያቸንፋል!!! ያሸንፋል!!!

REFERENCE

1- Vaughan and Gebremichael, business and politics in Ethiopia
2- Gebru Asrat, From Wikipedia, the free encyclopedia
3-'TPLF-firms' recovering from debts, losses: CEO Azeb Mesfin, August 13, 2014
4-www.mie-ethiopia.com
5- http://effortinvestments.com/new/index.
6-http://www.messebocement.com/
7-http://www.apf-ethio.com/
8- http://almedatextiles.com/